

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Školní vzdělávací program a ZUŠ

The general educational program and music school

Bc. Alena Karpjuková

Vedoucí práce: MgA. Vít Gregor, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství VVP pro ZŠ a SŠ - Hudební výchova

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Školní vzdělávací program a ZUŠ* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. července 2015

.....

podpis

Děkuji doc. MgA. Vítu Gregorovi, Ph.D. za odborné vedení při zpracování práce, trpělivost a především za důvěru. Dále děkuji Mgr. Ivaně Derflerové za odborné konzultace a spolupráci. A samozřejmě velké díky patří rodině a nejbližším přátelům za neutuchající podporu.

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce je zjistit prostřednictvím kvalitativní studie s podpůrnou metodou rozhovoru, zda vybrané ZUŠ v rámci jednoho kraje za srovnatelných podmínek zvolily stejné metody postupu při tvorbě ŠVP, zda přistoupily k jeho tvorbě inovativně nebo zvolily cestu tvorby ze stávajících osnov. Dále se práce zabývá otázkou, jestli sledované školy stále pracují na svém ŠVP a jestli ho inovativně dotvářejí podle zpětné vazby získané z praxe. Poslední okruh, kterým se práce zabývá, je samotná výuka podle ŠVP, její klady a zápory z úhlu pohledu jednotlivých škol.

KLÍČOVÁ SLOVA

základní umělecké školství, školní vzdělávací program, rámcově vzdělávací program, školská reforma, inovace, kvalitativní výzkum

ABSTRACT

The purpose of this diploma thesis is to find out, whether selected elementary art schools, operating under the same conditions in the same district, have chosen the same ways of creating and implementing SEP (School Educational Programme). The creation of SEP could be conceived either innovatively or by expansion of existing curriculum. The thesis also deals with the question, whether schools included in the research continuously work on their SEP and, simultaneously, whether they are able to edit and improve it according to the feedback and experience obtained in practice. The last area of research is an issue of teaching according to SEP. The thesis investigates its pros and cons from the point of view of each included school.

KEYWORDS

Elementary Art Schools, School Educational Programme, Framework Educational Programme, School Reform, Innovation, Qualitative Research.

Obsah

1	Úvod.....	7
	TEORETICKÁ ČÁST.....	9
2	Historie uměleckého školství na českém území	10
2.1	Počátky hudební výchovy na českém území do vzniku ČSR.....	10
2.2	Hudební školství po vzniku ČSR.....	12
2.2.1	Dvacátá léta 20. století	13
2.2.2	Třicátá léta 20. století.....	14
2.2.3	Soukromé hudební školství	16
2.2.4	Psychologické testy hudebnosti	17
2.3	Meziválečné období	18
2.4	Hudební školství v době 2. světové války	19
2.5	Poválečné období.....	20
2.6	Hudební školství v druhé polovině 20. století	22
2.6.1	Lidové školy umění.....	23
2.6.2	Organizační struktura LŠU	24
2.6.3	Zkušební a klasifikační řád LŠU	25
2.7	Socialistické umělecké školství.....	26
2.8	Hudební školství po vzniku ČR.....	27
2.8.1	Základní umělecká škola.....	27
2.8.2	Legislativní změny v českém školství	28
2.8.3	Financování školské soustavy	29
2.8.4	Struktura a organizace uměleckého školství.....	29
2.8.5	Reforma RVP ZUV	30
2.8.6	Smysl a cíle reformy ZUV	32
2.8.7	Rámcový vzdělávací program.....	33
2.8.8	Způsob realizace reformy.....	34
2.9	Současný systém uměleckého školství v ČR.....	35
2.9.1	Statistika dnešního stavu uměleckého školství.....	35
	EMPIRICKÁ ČÁST	41
3	Příprava výzkumu	42
3.1	Formulace problému výzkumu.....	42
3.2	Cíle diplomové práce.....	42

3.3	Formulace hypotéz.....	43
3.4	Charakteristika výzkumného vzorku.....	43
4	Metody výzkumu.....	44
4.1	Kvalitativní výzkumná strategie.....	44
4.2	Rozhovor	45
5	Výsledky výzkumu.....	46
5.1	Popis zpracování a záznam průběhu výzkumu	46
5.2	Interpretace výsledků	47
6	Diskuse.....	66
7	Závěr	67
8	Seznam použitých zkratk	69
9	Seznam použitých informačních zdrojů	70
10	Seznam příloh.....	74

1 Úvod

Je vědecky dokázáno, že vzdělávání v uměleckých školách má velký vliv na tvořivost člověka, jeho schopnosti lépe se učit jazyky, vynikat v technických a matematických předmětech a dobře komunikovat. Tento fenomén je svým rozsahem, kvalitou a především svou dostupností významným prvkem ve formování kulturní civilizační úrovně naší společnosti.

Základní umělecké školy jsou, minimálně v evropském měřítku, vnímány jako ojedinělá organizace, která dává možnosti komplexního estetického působení na dítě. Dnešní struktura uměleckého vzdělávání má velké přednosti a dodnes je předmětem obdivu, především v zahraničí.

Diplomová práce se zabývá tématem *Školní vzdělávací program a ZUŠ*. Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části mapuje vývoj českého hudebního školství v jeho jednotlivých etapách. Druhá část, výzkumná, se věnuje samotným školním vzdělávacím programům a jejich využití v praxi. Do práce jsou jako výzkumný vzorek zařazeny tři základní umělecké školy Ústeckého kraje, které jsou srovnatelné svojí velikostí, aktivitou a úspěšností a zároveň byly v rámci tvorby školního vzdělávacího programu vedeny stejným světloňosem. Jedná se o školy ZUŠ Louny, ZUŠ Teplice a ZUŠ Litvínov.

Výzkum si klade za cíl zjistit, zda vybrané ZUŠ v rámci jednoho kraje za srovnatelných podmínek zvolily stejné metody postupu při tvorbě ŠVP, zda přistoupily k jeho tvorbě inovativně nebo zvolily cestu tvorby ze stávajících osnov. Dále se práce zabývá otázkou, jestli sledované školy stále pracují na svém ŠVP a jestli ho inovativně dotvářejí podle zpětné vazby získané z praxe. Poslední okruh, kterým se práce zabývá, je samotná výuka dle ŠVP, její klady a zápory z úhlu pohledu jednotlivých škol.

Pro výzkum je zvolena kvalitativní výzkumná strategie s podpůrnou metodou rozhovoru, který má porovnat zjištění zpracovaná v kvalitativní studii s pohledem ředitele či ředitelky dané školy. Práce zjišťuje nastavení profilace

a vizí jednotlivých škol a následně, zda jejich školní vzdělávací program vychází právě z těchto ukazatelů.

V neposlední řadě se práce věnuje samotnému dokumentu ŠVP. Ze zjištěných výsledků výzkumu a shromážděných dat jsou následně interpretovány jejich výsledky, zodpovězeny výzkumem stanovené otázky a potvrzeny či vyvráceny hypotézy postavené pro tuto práci.

Téma školních vzdělávacích programů je v současné době velmi ožehavým tématem (nejen) mezi pedagogy. Názory na tvorbu školních vzdělávacích programů se velice liší. Jedni považují tuto možnost za skvělou příležitost, jak obohatit činnost školy, rozvinout ji a být tak zajímavější a konkurenceschopnější, jiní ji naopak zatracují a považují za zcela zbytečnou.

„Umělecké školství tvoří specifickou složku školského systému, jejíž edukační obsahy a funkce jsou založeny na uměleckých činnostech žáků nebo studentů. Prostřednictvím uměleckých činností a s nimi spjatého poznávání se umělecké školství interaktivně vztahuje k umění jako k jedné z ústředních domén lidské kultury (Johnson, 2006). Umělecké činnosti jsou specifickým kulturním způsobem komunikace, poznávání a symbolického konstruování světa (Goodman, 2007). Umožňují tvořivě zpracovávat, sociálně zprostředkovat a učit se obsahy, které jsou společensky závažné, individuálně naléhavé a jinými způsoby sdělitelné jen zčásti nebo málo účinné (např. komplexní ideje, hodnoty, postoje, city, smyslové kvality).“¹

¹ PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, str. 97.

² SEDLÁK, František a kol. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: SPN, 1977, str. 52.

TEORETICKÁ ČÁST

První, teoretická část práce, se zabývá stručným mapováním českého hudebního školství v jeho jednotlivých etapách. Zachycuje vývoj reforem, kterými hudební školství procházelo ve dvou etapách. V závěru teoretické části se věnuje zásadní změně v pojetí uměleckého vzdělávacího procesu, a to kurikulární reformě.

2 Historie uměleckého školství na českém území

2.1 Počátky hudební výchovy na českém území do vzniku ČSR

Historie hudebního školství na českém území má velmi dlouhou tradici. Určitá podoba uměleckého – především hudebního – vzdělávání na českém území se vytvářela od 10. století ve formě výuky liturgických zpěvů. Dalšími středisky výuky se postupně stávaly kláštery. V průběhu 16. století je výuka hudby součástí tzv. quadrivia v partikulárních školách pod vedením učitelů a kantorů, kteří vyučovali chorální a figurální zpěv pro církevní potřeby.

V 17. století důležitými středisky hudebního života byly kláštery a koleje, neboli školy pro nemajetné nadané žáky podporované šlechtici a církevními hodnostáři. Kantoři, učitelé, jež měli povolání i muzikantské, vytvářeli soubory a orchestry, které daly základy vzniku zámeckých kapel.

Především odkaz Jana Amose Komenského nám přináší informaci o zařazení hudby do školského systému. Jeho pedagogické a didaktické dílo bylo vrcholem celého humanistického školství. *„Komenský chápe hudební výchovu jako spojení hudebního vnímání, reprodukčních projevů (pěveckých a instrumentálních) a samostatných činností rytmických, které vznikají při rytmizaci dětských říkadel, veršů a při tělesném pohybu inspirovaném hudbou. Jde mu o múzickou výchovu již v předškolním věku, jak ji chápe současná pokroková hudební pedagogika. Jako znalec dětské psychiky nabádá matky, aby vedly dítě k svobodnému hudebnímu projevu, aby podněcovaly jeho tvořivost. Vlastní spontánní projev považuje za základ hudebního rozvoje a za důležitou složku celkového duševního i tělesného vývoje dítěte.“²*

V 18. století velký význam pro rozvoj hudebnosti v širokých vrstvách české společnosti měla škola, kde hudba patřila k hlavním vyučovacím předmětům. V průběhu tohoto století vznikaly veřejné tančírny a skupiny umělců zakládaly vlastní organizace a spolky. Roku 1796 byla zřízena společnost vlasteneckých přátel umění a založila Obrazárnu s kopistickou školou.³ O tři roky později byla

² SEDLÁK, František a kol. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: SPN, 1977, str. 52.

³ Dnešní Národní galerie.

založena Kreslířská akademie (1799),⁴ která patří mezi nejstarší umělecké školy na českém území.⁵

Na začátku 19. století začaly vznikat první specializované školní instituce. Mezi nimi uvedme tu nejvýznamnější, a to Pražskou konzervatoř (1811), jež patřila k několika prvním uměleckým školám v Evropě vůbec. Ta byla až do roku 1919 nejvyšším hudebně-pedagogickým pracovištěm. Konzervatoř sdružovala velkou část umělců a pedagogů z Prahy a okolí. Jejím posláním byla organizace hudebního života a výchova hráčů a skladatelů.

Od poloviny století postupně začaly vznikat další učiliště se zaměřením na hudbu, tanec či další umělecké obory. Tyto školy neměly žádné pevné osnovy, obsah vyučování nebyl pevně určen a financování škol bylo pouze na přispěvcích.

Za počáteční rok vzniku soukromého vzdělávání v českých zemích můžeme považovat rok 1850, kdy bylo z nařízení zemského úřadu povoleno zřizování a vedení soukromých hudebních škol a ústavů v důsledku růstu požadavků na pěveckou a instrumentální kvalitu ve zřizovaných hudebních institucích a spolcích amatérů. Existovaly české i německé hudební ústavy, kde vyučovali i čeští učitelé, a stejně tak se i žáci skládali z obou národností. Postupem času se posílání dětí do českých škol považovalo za vlasteneckou povinnost.

„V širším společensko-politickém kontextu v této době u nás umělecké školství významně přispívalo k podněcování českého národního uvědomění a ke kulturnímu rozvoji na českém území.“⁶

První státní umělecká škola pro výchovu odborníků v oblasti užitého umění vznikla roku 1855 v Praze.⁷ Škola měla vychovávat specialisty pro umělecký průmysl, ale také pro výcvik učitelů pro uměleckoprůmyslovou výuku a učitelství na středních školách.

⁴ Zahájení činnosti roku 1800.

⁵ Nyní AVU – Akademie výtvarného umění. Informace čerpána z *Pedagogické encyklopedie*.

⁶ PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, str. 98.

⁷ Nyní UMPRUM – Uměleckoprůmyslová škola v Praze.

V tomto období byla na českém území poměrně hustá síť soukromých a městských hudebních škol a dva pedagogické ústavy. Hudební školy na přelomu století zásobovaly novými hudebníky a napomáhaly tak rozrůstání hudebního života na českém venkově i v nově vznikajících hudebních centrech. Vznikaly nové hudební soubory, instituce, hudební nakladatelství i pedagogické ústavy.

Větší rozvoj hudebních škol zarazila bohužel první světová válka. Po válce však nastaly nové podmínky pro hudební školství a zároveň společně bojovaly za uplatnění hudební výchovy na všeobecných školách. Ovšem reforma v pravém slova smyslu proběhla až o téměř půlstoletí později.

2.2 Hudební školství po vzniku ČSR

Pedagogika v nově vzniklém Československu po první světové válce vykazovala výraznou aktivitu, především z důvodu hledání nového pojetí školy. Důvodem byly snahy prosazování socialistické republiky s pestrostí pozitivistických idejí a reformismu. Vydáním malého školského zákona⁸ z roku 1922 se situace nezlepšila, neboť se věnoval uměleckému vzdělávání jen velmi okrajově, tudíž byly nadále povoleny soukromé školy a osnovy stále zachovávaly podobu rakouských zákonů.

Objevovala se řada požadavků na hudební vzdělání, přičemž se někdy hovořilo o „socializaci hudby“. Nešlo o socializaci v pravém slova smyslu, ale především o zájem českých hudebníků o zemskou nebo státní ochranu zájmů rozvoje české národní hudební kultury, které se národu za rakousko-uherské monarchie nedostávalo. „*Požadovalo se zejména zestátnění profesionálních českých hudebních institucí, vybudování orgánů hudební správy, ... soustředění hudebních památek a jejich evidenci.*“⁹

⁸ Zákon č. 226/1922 Sb., o školách obecných a občanských (malý školský zákon).

⁹ *Dějiny české hudební kultury 1890-1945*. Praha: Academia, 1981, str. 9.

Především ale „došlo k centrálnímu řízení hudebních záležitostí ministerstvem školství a národní osvěty (MŠANO), které zřizovalo poradní orgány a vyžadovalo si při všech závažnějších rozhodnutích odborné expertizy.“¹⁰

Pražská konzervatoř byla zestátněna roku 1919, ale i ostatní hudební instituce, které zůstaly v organizacích jako družstva a společnosti, mohly uplatňovat nároky na dotace státní, zemské i městské ve zvýšené míře.

Proces zestátnění konzervatoří (Praha, Brno) radikálně zlepšil situaci v oblasti existenčního uplatnění v hudebně-učitelské činnosti, a to až na úroveň dnešního speciálního školství v nejvyšší úrovni vzdělání. Důvodem bylo zaměstnání nejvýznamnějších pedagogů a umělců u nás, dále také vytváření sítě státem podporovaných městských a krajských škol.

Počátek 20. století můžeme považovat za období intenzivního rozvoje národní kultury. Vždyť rychlý růst počtu škol dokládá fakt, že v roce 1861 bylo na území Čech a Moravy 40 hudebních škol. A v roce 1921 jich bylo celkem 35, přičemž 20 v Čechách, 8 na Moravě a 1 ve Slezsku. Přesto celkovému zájmu tyto kapacity ani zdaleka nestačily.

Tento fakt nám naznačuje tendenci k vytváření takzvaných hudebních akademií, soukromých ústavů, jež soupeřily s konzervatoří.

2.2.1 Dvacátá léta 20. století

Právě od dvacátých let dochází ke stupňování úsilí, podložené vědeckými poznatky, o potřebnosti hudebního vzdělání především na všeobecných školách.

Představa socializace hudby již byla zmíněna výše. Právě díky osobnostem jako Otakar Hostinský nebo Vladimír Helfert se začalo více hovořit o náplni a poslání hudebního školství. Hudební výchova tedy vede žáky nejen k aktivní reprodukci, ale i recepci a pochopení hudebních děl a slouží tak k potřebné součásti všeobecného vzdělání. „*Hostinského představa byla ovšem ryze ideální*

¹⁰ Československá vlastivěda. Díl IX. Umění. Svazek 3. Hudba. Praha: Horizont, 1971, str. 261.

*a idealistická, protože socializace umění mu splývala s ryze mravním příkazem, činiti je přístupným i nejširším vrstvám společenským’.*¹¹

Organizace hudebního školství se povětšinou dědila z předválečných dob a nově vzniklá městská samospráva, osvětové instituce ani stát nevěnovaly hudebnímu školství odpovídající pozornost. Hudební školství bylo rozvětveno do škol soukromých, kterých byla většina. Financovány byly buď jednotlivcem, nebo správní osobou. Školy veřejné byly vydržovány státem.¹² Ten jmenoval učitelské síly a řídil správu škol.

Stejně tak celá organizace škol byla závislá na dobrých organizátorech a kvalifikovaných učitelích, kteří se chopili řízení hudebních škol. Díky příspěvkům státních, mecenášů a hospodářů získávaly školy na prestiži a postupně se tak stávaly výraznými činiteli v organizaci hudebního života ve městě. Počet hudebních škol v roce 1940 dosahoval již 69.

2.2.2 Třicátá léta 20. století

Od let třicátých se zájem o hudební školství zvedl převážně díky praktickým výsledkům hudební výchovy ve školách i mimo ně.

Právě dlouhodobé práce s obhajobou smysluplnosti hudebního vzdělání způsobily rozdělení na velké množství zájmových a stavovských organizací. Přesto všechny instituce měly společný cíl – prosazení hudební výchovy do všech typů škol, tedy od mateřských až po školy vysoké při získání maximálních hodinových dotací na všeobecných školách.

Cílem těchto snah bylo dovršení profesionalizace hudebního života spolu s radikálním očištěním českého kulturního života od německých a rakouských vlivů, což představovalo úsilí *„o dokonalou profesionalizaci českého hudebního života hlavní směr revolučního náporu prvních popřevratových let.*“¹³

¹¹ *Dějiny české hudební kultury 1890-1945.* Praha: Academia, 1981, str. 9.

¹² V tehdejší době pouze konzervatoře v Praze a Brně.

¹³ *Dějiny české hudební kultury 1890-1945.* Praha: Academia, 1981, str. 10.

Po třísetletém období vlivu právě německé kultury česká hudba dosáhla homogenního postavení. Projevem tohoto obratu byly institucionální opatření, jež si kladly za cíl podpořit tyto tendence. „Šlo zejména o převedení některých německých institucí do českých rukou a odstranění národnostního utraktivismu například v odborném hudebním školství.“¹⁴

„Hodnotíme-li kriticky zásadní význam vzniku ČSR pro český hudební život, musíme rozlišovat mezi dobovými popřevratovými tužbami, představami a idejemi na jedné a vlastní životní realitou a hudebně společenskou praxí na straně druhé. Mnohé programy – dokonce jejich převážná část, ... nebyly splněny. A přesto má státní československý převrat zásadní význam pro principiální změnu historicko-sociálních podmínek českého a slovenského hudebního života Smetanův program, aby se česká hudba podílela jako rovnocenný partner na světovém kulturním a tvůrčím usilování, dostal konečně společensky reálný základ. Tím, že český a slovenský národ vydobyl svou státní samostatnost, byla česká kultura (a s ní i převážně hudba) zproštěna staleté povinnosti suplovat některé základní politické funkce národního života a mohla se nadále soustředit na autentické úkoly kulturní a umělecké tvorby.“¹⁵

Dlouhodobým problémem škol byla ale nesoulad organizace vyučování i obsahu učiva a nejednotnost v pedagogickém řízení a složení učitelských sborů, včetně finančního zabezpečení těchto škol. Právě tato nesourodost přinesla nejednotnost v pedagogickém řízení, zařazování žactva, pedagogické inspekci a volnost v určování předmětů studia.¹⁶

Od třicátých let se pak zřetelně oddělovala oblast zpěvu na všeobecných školách a oblast hudby na školách odborných. Což bylo vlastně i nutné právě pro velkou nesourodost v organizaci hudebního školství, ale také kvůli ekonomickým a existenčním otázkám hudebních pedagogů.

Až osnovy pro měšťanské školy z roku 1932 napověděly nový obsah, kterým se umělecké školství může ubírat, a to díky formulaci „Vyučování zpěvu

¹⁴ *Dějiny české hudební kultury 1890-1945*. Praha: Academia, 1981, str. 11.

¹⁵ Tamtéž str. 12-13.

¹⁶ Ke sjednocení organizačnímu, správnímu i pedagogickému městských i církevních a spolkových škol došlo až po roce 1945.

*(hudební výchově) má probouzeti a soustavně vychovávatí vnímavou a výkonnou hudebnost mládeže se zřetelem na hygienu a na etické působení hudby, má pěstovati porozumění hudebním dílům, aby zpěv a hudba byly kulturní potřebou osobnosti.*¹⁷ Než došlo k samotné formulaci, probíhaly mnohé diskuse na téma uměleckého vyučování, hledání nových vyučovacích metod. Později byla právě tato doba kritizována jako proces pedagogického reformismu, jenž na úkor obsahu předmětu zveličuje význam metod.

Samotná centralizace hudebního života zůstala na půli cesty možností MŠANO zasahovat do problematiky soukromého podnikání, která zůstala i nadále homogenní.

2.2.3 Soukromé hudební školství

Vzhledem k tomu, že stále platil starý císařský zákon z roku 1850 o hudebním vyučování, mohl tak téměř každý vyučovat a přivydělávat si hudbou. Tzv. domácí vyučování na rozdíl od institucí nepodléhalo žádnému povolovacímu řízení. Bylo zjištěno, že téměř 70% žáků bylo vyučováno nekvalifikovaným učitelem. Inspektor hudebních škol V. B. Aim tak apeloval na odbornost a kvalifikovanost vyučujících při zakládání nových škol. Při splnění tohoto požadavku pak byla školám přislíbena státní podpora, podpora místních finančních ústavů i jednotlivců.¹⁸ Přesto velký podíl na přísun žáků na konzervatoře měly právě soukromé a spolkové hudební školy.

Soukromé školství často směřovalo k „pokoutní“ výuce. *„Cizopasniství, jaké se zahnízdilo v oboru výchovy hudební, nemá sobě rovna. Děti chodí do pokoutních hudlárén. Dle dosud nabytých zkušeností možno říci, že hudbě se vyučuje všady, jenom ne na hudebních školách soukromých. Osudná chyba tato má svůj původ v tom, že jest hudba svobodnou živností. Pro povolání učitele hudby dle stávající praxe ani žádného průkazu nežadá, a může se tudíž bez jakékoli kvalifikace vesele 'vychovávatí'. Mnohdy některý*

¹⁷ GREGOR Vladimír a Tibor SEDLICKÝ. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vyd. Praha: Comenium Musicum, 1990, str. 86.

¹⁸ Tamtéž, str. 108.

*z divokých těchto konkurentů laciněji vyučuje než druhý, zahodí etudy jako nepotřebné a hraje hospodské odrhovačky jako Emáne, Na Marjánce.*¹⁹

Postupně se však začaly objevovat i nevýhody zřizování soukromých uměleckých škol.

*„Začalo být zřejmé, že všechny různé kombinace soukromého kapitálu s dotacemi městskými a zemskými jsou nedostatečné a že jedinou radikální nápravu může přinést budoucí postátnění těchto vrcholných institucí. Nevýhody stávajícího systému byly však zřetelné nejen po stránce ekonomické a organizační, ale i čistě umělecké, neboť soukromí investoři často velmi agresivně ovlivňovali umělecký provoz, zasahovali do otázek repertoárových, personálních, v každém případě tordě omezovali přímo nebo nepřímo pravomoci samotných umělců.*²⁰

2.2.4 Psychologické testy hudebnosti

Na počátku 20. století byl vývoj české obecné pedagogiky spjat s děním pedagogiky světové. Zásadní vliv na její rozvoj měly nové vědecké poznatky z oblasti psychologie, sociologie a biologie. Zároveň i všeobecná hudební pedagogika se postupně začala zvědečťovat a specializovat jako ostatní společenské obory. Tyto vědecké výzkumy pak měly za úkol zdůvodnit nutnost modernizace vyučování zpěvu a estetiky všeobecně.

Oblast vědeckého zkoumání dětské hudebnosti připravovala půdu pro novou éru ve vývoji hudební výchovy a naznačila její nové cesty. Podklady pro nové, době odpovídající, osnovy se shromažďovaly po dlouhou dobu. Jednalo se především o materiály psychologických výzkumů dítěte, zkoumání různých znaků hudebnosti a sociální funkce hudby. Na základě těchto poznatků se teprve upřesňovaly požadavky a to vše přispívalo k vyjasňování cílů hudební výchovy.

¹⁹ GREGOR Vladimír a Tibor SEDLICKÝ. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vyd. Praha: Comenium Musicum, 1990, str. 83.

²⁰ *Československá vlastivěda*. Díl IX. Umění. Svazek 3. Hudba. Praha: Horizont, 1971, str. 230.

První výsledky psychologických výzkumů dětské hudebnosti byly zveřejněny v dílech doktora F. Čády²¹ a A. Cmírala²² a mnoha dalších. Právě díky pomalu se rozšiřujícímu hudebnímu časopisectví na počátku 20. století se tak především odborná veřejnost mohla seznámit s prvními psychologickými výzkumy a předávat si své zkušenosti a poznatky. Díky zveřejňování poznatků z oblasti psychologie i ze zahraničí tak mohli odborníci konfrontovat výukové metody s místními, jež byly založeny především na vlivu německé hudební kultury. Výzkumy tak daly podnět pro vytváření vlastních metodických cest, založených na poznatcích z výzkumů ze zahraničí (především SSSR).

Právě díky těmto výzkumům meziválečné období dalo prostor pro vytváření vlastních metodických cest. Česká metodika se seznamovala a inspirovala výchovnými systémy sovětských zemí a zaměřovala svou pozornost na pokrokové tendence moderní hudební výchovy, které byly založeny na vědeckém základě. Díky tomu došlo k rozvíjení směrů, které byly nastoleny již v počátku století.

2.3 Meziválečné období

Podoba hudební výchovy a hudebního školství se v období meziválečném příliš nezměnila. Změny, které postupně probíhaly, byly spíše „dozvuky“ rozvoje tendence ze začátku století. Hudební pedagogové usilovali o variabilitu možností výuky a rozšíření do všech typů škol a umožnění tak hudebnímu vzdělání každému. Usilovali o lepší sociální postavení a vzdělání učitelů hudebních škol a hudební výchovy na všeobecných školách. Hudební školství tak bylo rozvíjeno především podle momentální situace v dané oblasti a přizpůsobení se jejich možnostem za iniciativy svých pedagogů. Následkem těchto aktivit pak byla nejednotnost v organizaci hudebního školství.

²¹ ČÁDA, František. *Vývoj dětské schopnosti hudební*. Praha, 1914.

²² CMÍRAL, Adolf. *O hudebních projevech dítěte*. Hudební výchova. Praha, 1929.

Současná situace pro zlepšení postavení hudební výchovy byla nastavena směrem, který se zdál být správným. Všechny snahy byly opět ukončeny druhou světovou válkou, kdy některé školy byly dokonce uzavřeny, a někteří učitelé byli nasazeni do továren.

I přes válečné období česká pedagogika vykazovala úspěšné výsledky, zejména v mezinárodních soutěžích. Právě jejich absolventi byli vlastovkami nového hudebního života v budoucí svobodné vlasti.

2.4 Hudební školství v době 2. světové války

Z počátku druhé světové války se navenek hudební život na českém území nerušeně rozvíjel, jako by žádná válka nebyla. Dochází k oblibě hudby a zpěvu, jež vede k posílení národního vědomí dětí a lásky k rodné vlasti. Hudba a zpěv tak pomáhají mravnímu i politickému národnímu boji.

Hudba se stávala „na jedné straně politikum, na druhé očistnou katarzí, v níž byl zpředmětován vztah člověka ke komplikované společenské struktuře.“²³ A měla jakýsi národně demokratický stmelující charakter. „Lidé hudbu potřebovali více než v předchozích letech, hudba začala postupně fungovat jako zvláštní výraz národního života a projev sounáležitosti všech, kteří se nepřidali k proněmeckým aktivistům. Někdy dokonce hudební produkce sólistů i uměleckých ansámbľů zastupovali vlastenecké demonstrace a protifašisticky cítěné projevy.“²⁴

Učební osnovy a organizace škol stále zůstávaly nejednotné, respektive organizačně velmi roztráštěné, stejně tak jako složení učitelských sborů, jejich kvalifikace a jejich existenční zabezpečení a mnoho dalších aspektů.

V roce 1939 uzavřením vysokých škol bylo znemožněno vychovávání nových budoucích aprobovaných profesorů. V platnosti zůstaly státní zkoušky z oboru hudba na konzervatořích pro soukromé vyučující hudby. Z posluchačů

²³ GREGOR Vladimír a Tibor SEDLICKÝ. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vyd. Praha: Comenium Musicum, 1990, str. 103.

²⁴ Tamtéž.

uzavřených vysokých škol se tak stali studenti na konzervatořích. Hudebně pedagogické oddělení tak bylo jediné místo, kde se mohli vzdělávat budoucí středoškolské učitelé HV. V roce 1944 byla zastavena i tato činnost.

Zakládání nových hudebních škol ve válečném období nebylo vůbec jednoduché, na druhé straně nové školy i přesto vznikaly. Důvodem této skutečnosti bylo stále protěžování německého školství a jeho principů.

Hudební pedagogika i přes velmi náročné období připravovala nové absolventy, kteří v budoucí svobodné vlasti navážou na tradici a na hudební život. Zároveň stále řešila otázku odborného vzdělání učitelů hudební výchovy a hudebních oborů. Přesvědčení o důležitosti estetické výchovy, především hudební, stále nebyla přijímána s velkým pochopením. Její řešení mohlo přijít až po válce. *„Záleží nám jistě na odstranění minulého názoru na hudbu jako rovnocenná složka vzdělání, vedle vědy, techniky, duchovní a tělesné kultury. To je jediná cesta k převýchově obecnstva od planého požitkářství k myšlenkové pohodlnosti ke správnému chápání toho, co nám svými výtvory říkají největší géniové lidstva.“*²⁵

2.5 Poválečné období

I přes velmi náročné a tíživé válečné období se zdařily některé momenty, které velmi pomohly hudebnímu školství po válce. Především po roce 1945 bylo provedeno organizační, správní i pedagogické sjednocení městských a spolkových uměleckých škol. V témže roce se opět rozrostl zájem o zájmové umělecké školství, které po nástupu komunistického režimu v roce 1948 procházelo mnohými reformami, především politicky motivovanými. Poprvé v historii českého školství bylo zavedeno vysokoškolské studium pro pedagogy a roku 1945 byla zřízena Akademie múzických umění²⁶ jako vyjádření podpory uměleckého vzdělávání a o dva roky později Janáčkova akademie múzických umění v Brně. Zároveň však se toto období vyznačuje nedostatkem kvalifikovaných učitelů.

²⁵ GREGOR Vladimír a Tibor SEDLICKÝ. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vyd. Praha: Comenium Musicum, 1990, str. 110.

²⁶ Dále AMU.

Dosavadní školství stále čerpalo ze starých učebnic, popřípadě využívalo poznatků z článků v odborných časopisech. Důraz byl kladen zejména na růst aktivní hudebnosti, zpěvu lidových a umělých písní a podpora dětského amatérismu vůbec.

Po druhé světové válce stálo české školství před novou výzvou - zrealizovat plány, které vznikaly ještě před válkou. Jednalo se o organizační i budovatelské záměry, obnovu či výstavbu nových škol všech kategorií a opětovné otevření vysokých škol. Zároveň co do obsahu a formy výuky se jednalo o návrat k odkazu J. A. Komenského a objevovala se inspirace ze zahraničních pedagogik, jež otevírají nové pedagogické směry. Mezi další předsevzetí patřila snaha o jednotnost organizace a idejí hudebních škol.

V 50. letech dochází k postupnému zestátnění uměleckých škol. Ty se staly veřejnými institucemi a byly vydržovány veřejnými správami. Zákon z roku 1951 též ošetřoval problematiku pracovních a platových poměrů uměleckých učitelů. Výsledek tohoto postupného zestátnění přichází v roce 1960 vydáním zákona o jednotné soustavě a organizaci uměleckého školství,²⁷ čímž postupně docházelo k omezování soukromých učitelů.²⁸ Kamenem úrazu této likvidace byla neschopnost posuzování a rozlišování některých mimořádných učitelských osobností s dlouholetou úspěšnou praxí.

Během tohoto období se ve společnosti množil počet odborníků, hudebních pedagogů a zároveň aktivních koncertních umělců.

²⁷ Zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon).

²⁸ V roce 1949 již přes 800 vyučujících.

2.6 Hudební školství v druhé polovině 20. století

Právě se nacházíme v období druhé poloviny 20. století, a přesto stále z hlediska normotvorného byla v platnosti vyhláška z roku 1850, která upravovala vyučování v oboru umění.

V 50. letech dochází k postupnému zestátnování uměleckých škol. Na základě zákona o jednotné soustavě a organizaci uměleckého školství byly roku 1961 přejmenovány na lidové školy umění,²⁹ jež byly řízeny a metodicky vedené centrálně ministerstvem školství. Byly podporované státem a sdružovaly zájmovou uměleckou činnost napříč obory hudebními, výtvarnými, literárně dramatickými a tanečními. Zároveň došlo k provázání jednotlivých stupňů a druhů škol tak, aby na sebe logicky navazovaly. Ke vzniku oborů docházelo na školách postupně.

Tento zákon tak zajistil další vývoj pro jednotnost vzdělávací soustavy a organizace, kde jednotlivé stupně a druhy škol na sebe plynule navazují a umožňují tak vzdělání od mateřské školy po školu vysokou. V tomto období stoupá význam kultury a umění a zejména význam uměleckých škol všech stupňů.

„Dané úkoly vedly i vládu k tomu, aby se zabývala situací v umělecké výchově a dalším rozvojem lidových škol umění u nás. V usnesení ze dne 21. prosince 1960 jednal potvrdila v souhlase se školským zákonem z roku 1960 důležitost estetické výchovy pro rozvoj naší socialistické společnosti, jedna schválila některé zásady postupného rozvoje lidových škol umění.³⁰

V roce 1967 pak vyšel v platnost výnos ministerstva školství o platových řádech pro učitele a vychovatele, který staví učitele LŠU na stejnou úroveň jako učitele z všeobecných škol.

²⁹ Dále LŠU.

³⁰ HARVAŘÍK, Josef. *Lidové školy umění*. Praha: SNP, 1966, str. 6-7.

2.6.1 Lidové školy umění

Zákonem z roku 1961 dochází ke spojení jednotlivých uměleckých disciplín, do této doby institucionálně separovaných. Lidové školy umění byly jako první komplexní umělecké zařízení, v nichž působí zároveň několik různých oborů současně. Vznikly z dosavadních základních hudebních a výtvarných škol a mohly mít obory hudební, taneční, výtvarný, literárně - recitační a dramatický, které vznikaly na školách postupně. Školy měly sloužit především k výchově mládeže a postupně se jejich činnost mohla rozšiřovat na širší okruh pracujících.

LŠU měly sloužit k rozvíjení osobitých uměleckých vloh, schopností a nadání jednotlivců, pečovat o komplexní výchovu mládeže a vychovávat nadšené amatéry, propagátory kultury a umění a jiné činitele v zájmové umělecké tvořivosti. Úkolem těchto škol je zajištění a rozvoj přirozeného nadání žáků, posilování a rozvoj hudebnosti a technické vyspělosti ve „svém“ oboru.

„Zajištěním všeobecné estetické výchovy, zájmového, odborného a vysokého uměleckého školství, organizací uměleckého školství a počtem škol v poměru k počtu obyvatelstva řadí se na se umělecké školství k nejvyspělejším na světě.“³¹

První vydané osnovy pro umělecké školství byly vydány v roce 1965, tedy 4 roky po zřízení LŠU. Rozsah, obsah, formy a metody výuky stanovuje učební plán, osnovy a studijní pokyny, byly vydány ministerstvem školství a kultury. Ministerstvo zároveň schvaluje učebnice, učební texty a jiné učební pomůcky, které LŠU využívají k výuce.

„Učební plány jako rámcová směrnice, kterou je třeba tvůrčím umělecko-pedagogickým způsobem vhodně přizpůsobovat každému jednotlivému žákovi vzhledem ke specifčnosti estetické výchovy a rozdílným vlohám i pílím žáků.“³²

³¹ HARVAŘÍK, Josef. *Lidové školy umění*. Praha: SNP, 1966, str. 7.

³² Tamtéž, str. 33.

Když se zaměříme pouze na hudební obor, můžeme nalézt první učební plán HO, který obsahuje:

- Úkolem přípravného ročníku je seznámení se se základními pojmy a v II. pololetí je zařazena výuka hry na hudební nástroj (housle, klavír nebo violoncello) a následné zařazení do základního studia.
- Předmět hudební nauka je nezbytnou součástí celého hudebního vzdělání, kde žák získává teoretické vědomosti potřebné ke hře na nástroj.
- Cílem studia II. cyklu je soustavná praktická příprava žáků zejména pro praktickou činnost v souborech a orchestrech, jež musí být nedílnou součástí učebního plánu.³³

2.6.2 Organizační struktura LŠU

V období mezi lety 1945-1960 průběžně vznikaly nové stanovy pro školství. První rozsáhlejší osnovy pro hudební školy byly vydány v letech 1947 a 1955 pro sedmileté základní hudební školy. Upravovala se ideální délka povinné školní docházky, která se pohybovala v rozmezí od sedmi do devíti let. Také se upravovala optimální délka studia na konzervatořích od pěti do sedmi let.

V průběhu 50. let docházelo k úpravám optimální délky studia nejen na všeobecných školách, ale i na školách uměleckých základního stupně. Ve školním roce 1954/1955 byl zaveden přípravný ročník pro děti od sedmi let a následovalo šestileté základní studium. V roce následujícím se počet ročníků rozšířil na sedm a o další školní rok později bylo základní studium doplněno o druhý navazující cyklus v délce tří let. Vývoj určování délky studia se pak ustálil v roce 1958. Společně s osnovami byl vydán zkušební a klasifikační řád, který zdůrazňoval předměty, které nejvíce rozšiřovaly přirozenou hudebnost dítěte. Byl zaveden tzv. přípravný ročník, který měl za úkol podchytit jejich zájem o hudbu

³³ Srovnej s pojetím v RVP ZUV.

již od počátku studia a potvrdit předpoklady pro úspěšné studium prvního cyklu.³⁴

Tabulka věkového rozdělení do jednotlivých oborů

	HO	TO	VO	LDO
Přípravný ročník	7-8	7-9	7-9	---
I. cyklus	sedmileté	šestileté	šestileté	tříleté
věk	8-15	9-15	9-15	12-15
II. cyklus	tříleté	tříleté	dvou až čtyřleté	tříleté
věk	starší 15-ti let a pracující			

Vlastní zpracování z: HARVAŘÍK Josef. *Lidové školy umění*. Praha: SNP, 1966.

2.6.3 Zkušební a klasifikační řád LŠU

„Návštěva lidové školy umění se u mládeže považuje za činnost v zájmových kroužcích. ... Lidové školy umění se zřizují jako samostatné školy s obory podle jednotlivých druhů umění. Mají zejména tyto obory: obor hudební, taneční, literární a recitační, dramatický (divadelní a loutkářský) a obor výtvarný. ... Lidové školy umění vzniknou postupně, a to tak, že se dosavadní hudební školy budou obohacovat o další obory.“³⁵

Žáci byli hodnoceni formou soustavného průběžného hodnocení práce, ale i klasifikováni každé pololetí. Při hodnocení měli učitelé přihlížet k žákově aktivitě, samostatnosti, tvořivosti a zájmu o obor. Tedy zároveň byl kladen důraz na rozdílnost funkce známky – jednalo se o výchovný nástroj a zároveň měla

³⁴ Čerpáno z KARPJUKOVÁ, Alena. *Tvorba ŠVP na pilotní ZUŠ*. Praha, 2012. Bakalářská práce.

³⁵ Výklad k §22 Zákona ze dne 15. prosince 1960 č. 186 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon). Praha: SPN, 1961, str. 105-106.

pomáhat rozvíjet zájem, píli, vytrvalost a zdravou sebedůvěru. Součástí tohoto hodnocení byly výroční školní a veřejné vystoupení žáků.

System známkování byl třístupňový (velmi dobrý, uspokojivý, neuspokojivý) pro hodnocení pololetní práce žáka a čtyřstupňový pro závěrečné vysvědčení (vynikající, velmi dobré, uspokojivé, neuspokojivé).

2.7 Socialistické umělecké školství

V průběhu let nadšení z uměleckých institucí postupně opadalo a ustalovalo se do vyrovnaného stavu. Jednalo se o stav, kdy byly vytvořeny odpovídající osnovy, a učitelé byli ohodnoceni odpovídajícím způsobem.

I přesto s postupem času docházelo k zaostávání, navzdory zvedající se úrovi na vyšších stupních uměleckého vzdělání. Tento jev se snažili podchytit a především poukazovat na něj i vědci jako F. Lýsek, F. Sedlák či L. Melkus, kteří se domnívali, že příčinou je podceňování elementární hudební výchovy pro nejmenší. Přibývaly důkazy o vlivu hudebního působení na dítě již brzy po porodu a v mateřské školce. Hledaly se nové prostředky pro podchyování talentů v raném věku.

Od školního roku 1980/1981 je zahájena výuka dětí v přípravné hudební výchově od šesti let věku. I. cyklus studia byl rozložen do sedmi let a zároveň II. cyklus byl prodloužen na čtyřleté studium. Také docházelo k diferenciaci struktury výuky podle nadání a zájmu žáka. Byly tak vytvořeny dvojí učební osnovy s odlišnou náročností pro žáky zájmové činnosti a žáky směřující k následnému odbornému studiu na umělecké nebo pedagogické škole.³⁶

Zkoumání v 70. – 80. letech se snažilo o hledání nových metodických cest, jak skloubit bohatou nástrojovou tradici s novými možnostmi, zároveň se zachováním zdravé muzikantské zralosti dítěte a jeho spontaneity.

³⁶ ZUŠ Železný Brod. *Stručný vývoj uměleckého školství v českých zemích* [online]. ZUŠ Železný Brod [cit. 2015-07-17]. Dostupné z: http://www.zus-zelbrod.cz/dokumenty/legislativa/vyvoj_skolstvi.pdf.

„Pokud jde o hudební výchovu na všeobecně vzdělávacích školách, je u nás v porovnání s jinými socialistickými zeměmi, především Sovětským svazem, Maďarskem a Bulharskem, její význam nedoceňován. I když si uvědomujeme naléhavost a prioritní potřebu výchovy technických kádrů, bez nichž je rozvoj ekonomiky nemyslitelný, nemůžeme být lhostejní k postupnému vadnutí hudebnosti nejširších vrstev lidu.“³⁷

2.8 Hudební školství po vzniku ČR

Rok 1989 je pro českou zem velmi zásadní a tím i pro školství. Lidové školy umění byly přejmenovány na Základní umělecké školy,³⁸ jež plně respektují zásady uměleckého školství a jsou zařazeny do základního školství v novém školském zákoně. ZUŠ tak získává pevné postavení ve školském systému. Byly zachovány dosavadní obory a výraznější změny ve statutu a pojetí škol byly zpřesněny až v roce 1991 vyhláškou MŠMT o organizaci ZUŠ.³⁹

Ostatně po roce 1989 postupně vznikalo také množství soukromých uměleckých škol, především v středním a vyšším středním stupněm vzdělání s nově koncipovanými programy. Tyto školy z pohledu tradičních uměleckých oborů měly často interdisciplinární charakter.

2.8.1 Základní umělecká škola

V novém pojetí uměleckého vzdělávání jsou přesně vymezeny oblasti, do kterých umělecké vzdělávání spadá. Jsou to obory hudební, taneční, výtvarný a literárně – dramatický. Jedná se o komplexní dlouhodobé vzdělávání. Základní umělecká škola má za úkol rozvíjet nadání žáků a vyhledávat mimořádně nadané žáky, kteří mají zájem o studium na vyšším stupni uměleckého vzdělávání. Základní funkce ZUŠ je tedy v základním vzdělání v uměleckém oboru.

³⁷ GREGOR Vladimír a Tibor SEDLICKÝ. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vyd. Praha: Comenium Musicum, 1990, str. 145.

³⁸ Dále ZUŠ.

³⁹ Vyhláška č. 292/1991 Sb., o základních uměleckých školách.

2.8.2 Legislativní změny v českém školství

Spolu se změnou politických a společenských poměrů přišel i požadavek na řadu úprav fungování školského systému, které bylo nutné zakotvit ve vyhláškách a zákonech. Ne všechny plány se vydařily podle představ, většinou z důvodu nízké úrovně právního vědomí v nově utvářejícím se pojetí státní správy. Roli též sehrála i nedostatečná zkušenost s tak rozsáhlou transformací školského systému.

Novela z roku 1990 povolila zakládání soukromých a církevních škol a skončilo tak období monopolní pozice státu vůči školám. Spolu s tím byla zrušena „jednotnost“ škol, dal se jim tak prostor pro vlastní diferenciaci výuky podle schopností a zájmu dětí. Na základě zákona z roku 1998 pak začaly vznikat i soukromé vysoké umělecké školy.

Dalším krokem k získání větších pravomocí vedení škol byla transformace škol na příspěvkové organizace a postavení České školní inspekce, jež se stala samostatným orgánem státní správy v resortu školství.

O pět let později (1995) další novela mimo jiné podmiňovala státní uznání škol a jejího poskytování vzdělání zařazením do sítě škol a školských zařízení.

Změny probíhaly celkem 15 let, než proběhly všechny diskuse a došlo ke změně základních školských zákonů. Až do roku 2004 platil zákon z roku 1984⁴⁰ z oblasti základního a středního školství a zákon o školských zařízeních dokonce z roku 1978.⁴¹ Školský zákon v porevolučním období byl zhruba patnáctkrát novelizován.

V roce 2005 byla připravena komplexní právní norma. Zákony si vyžádaly množství prováděcích právních předpisů – vyhlášek a nařízení vlády. Nový školský zákon tak obsahuje řadu ustanovení, která umožňují a prohlubují demokratizaci vzdělávání a posilují jeho evropský rozměr.

⁴⁰ Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol.

⁴¹ Zákon č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních.

2.8.3 Financování školské soustavy

V roce 1989 způsob financování odpovídal tehdejšímu pojetí státní správy a centrálně řízené ekonomiky. Všechny školy byly pedagogicky i obsahově řízeny MŠMT. Financování probíhalo prostřednictvím okresním nebo krajských národních výborů nebo prostřednictvím průmyslových nebo zemědělských státních podniků (především technické obory). Školy byly financovány zálohově a ředitelské pravomoci v oblasti ekonomiky byly minimální.

Po roce 1991 nastaly změny právě i ve financování škol. Školy byly podřízeny nově vzniklým školským úřadům, které rozepisovaly prostředky na jednotlivé školy nezávisle na školách.

O rok později rozhodující část neinvestičních prostředků pro školství byla rozepisována do takzvaných normativů. Struktura normativů postupem let prošla vývojem, který byl určován změnami organizačními, zřizovatelskými a právními ve školské soustavě.

V současnosti financování školství pochází v převážné míře z veřejných zdrojů. Jednak ze státního rozpočtu prostřednictvím MŠMT a částečně z rozpočtu zřizovatelů, tedy obce nebo kraje. MŠMT hradí prostředky zejména na mzdy učitelů a dalších zaměstnanců. Ty jsou přidělovány krajům, které je následně rozdělují jednotlivým školám podle počtu žáků.

Základní umělecké školy nevybírají školné, ale tzv. úplatu za vzdělávání. Jedná se o roční příspěvek na chod a vybavení školy a tvoří zhruba deset procent celkových nákladů školy.⁴²

2.8.4 Struktura a organizace uměleckého školství

Organizační struktura uměleckého školství již nezaznamenala příliš změn. Je rozdělena do několika úrovní – předškolní, základní, střední, vyšší odborné a vysokoškolské.⁴³

⁴² KARPJUKOVÁ, Alena. *Tvorba ŠVP na pilotní ZUŠ*. Praha, 2012. Bakalářská práce, str. 33.

⁴³ Tamtéž.

Studium na ZUŠ se dělí do tří částí – přípravného studia, základního studia I. a II. stupně, studia s rozšířeným počtem vyučovacích hodin a zvláště studia pro dospělé.

- Přípravné studium, jak již název sám napovídá, připravuje žáka na studium, seznamuje ho se základními znalostmi a dovednostmi nutnými pro další studium.
- První stupeň sedmiletého základního studia je založen na rozvoji individuálních dispozic, včetně přípravy na střední školy s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením.
- Druhý stupeň čtyřletého vzdělávání navazuje na předchozí studium s důrazem na osobní rozvoj a aktivní zájem o uměleckou činnost.
- Studium s rozšířeným počtem hodin je určeno talentovaným žákům,⁴⁴ a umožňuje tak hlubší studium s většími nároky, které žáka připraví na vyšší stupeň vzdělání uměleckého směru.
- Studium pro dospělé pak vychází z koncepce celoživotního vzdělávání, rozvíjí znalosti a dovednosti studenta v uměleckém oboru.

2.8.5 Reforma RVP ZUV

„Výchovně vzdělávací soustava musí být svým obsahem a organizací spojena se životem a prací lidu, pružně a včas reagovat na jeho nově vznikající potřeby.“⁴⁵

V roce 1990 novela školského zákona vymezila první kroky liberalizace organizace a obsahu vzdělávání v regionálním školství. Školy tak získávaly pravomoc formulovat a realizovat své vlastní strategie rozvoje nabídky vzdělání a přizpůsobovat obsah vzdělávání určený schválenou dokumentací. Učební plány byly uvolněny, stejně tak jako používání učebnic a učebních pomůcek.

Výsledkem nového směru ve vzdělávání bylo zahájení procesu nového pojetí kurikulárních dokumentů, jakožto rámcových a školních vzdělávacích

⁴⁴ Na základě posudku z vyšetření pedagogicko-psychologické poradny (PPP).

⁴⁵ ŠEBA, Michal. *Aplikace marketingové komunikace v základním uměleckém školství* [online]. Brno, 2010 [cit. 2015-05-02], str. 21.

programů napříč všemi školskými zařízeními. Do roku 2005 byly v platnosti učební plány a osnovy, které již svými požadavky a nároky neodpovídaly současné situaci a potřebám vzdělávacích institucí.

Roku 2004 byl přijat nový školský zákon.⁴⁶ Součástí reformy bylo zavedení nového systému vzdělávacích dokumentů, která mělo poskytovat pedagogům větší svobodu ve vyučování. Dosud se většina hudebních škol a pedagogů opírala o tradiční metody, zatímco moderní trendy v hudebním školství a pedagogice zůstávaly přehlíženy. České školství se dá považovat jako tradicionalistické a do určité míry konzervativní. Reakce na moderní trendy v hudebním školství je pomalá a váhavá. Školství je dynamickou oblastí, kde dochází k neustálým vývojovým změnám a tak je potřeba k tomu přistupovat. Odborné vzdělávání v hudbě je v ČR zajišťováno základními uměleckými školami, středními odbornými školami, konzervatořemi a vysokými školami a spadá výhradně do veřejného sektoru.⁴⁷

A právě na základě nové koncepce vzdělávání a legislativní návaznosti na evropské dokumenty byl postupně zaváděn nový systém kurikulárních dokumentů. Tyto dokumenty mají dvě úrovně – státní úroveň (Bílá kniha a Rámcově vzdělávací programy)⁴⁸ a na ně navazující školská úroveň (Školní vzdělávací programy).⁴⁹ RVP složí jako předloha pro tvorbu ŠVP jednotlivým školám. Cílem této reformy je rozvoj dovedností potřebných pro život, tedy klíčových kompetencí.

Rozdíl oproti osnovám je zřejmý – dosavadní osnovy byly shodné pro všechny školy v České republice. Cílem osnov bylo osvojení učiva a hodnocení, jakým způsobem a do jaké míry žák látku zvládá a dokáže reprodukovat. Vycházely z určitého průměru úrovně žáka, průměru podmínek a především tradičního nastavení vyučovacích předmětů v učebním plánu.

⁴⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

⁴⁷ KARPJUKOVÁ, Alena. *Tvorba ŠVP na pilotní ZUŠ*. Praha, 2012. Bakalářská práce, str. 32.

⁴⁸ Dále RVP.

⁴⁹ Dále ŠVP.

RVP klade důraz na výsledky vzdělávání a nikoli na učivo. Ustanovuje základní požadavky na vzdělávání žáků, které si školy dále zpracují a zkonkretizují podle svých ŠVP tak, aby nejvíce odpovídaly konkrétním podmínkám a požadavkům školy. Podstata změny tedy není ve formální změně dokumentu, ale využití možností, které škola může v daném místě nabídnout.⁵⁰ Školství je dynamickou oblastí, kde dochází k neustálým vývojovým změnám a tak je potřeba k tomu přistupovat.

Proces vzniku a zpracování vlastního ŠVP na základních uměleckých školách na pilotních školách jsem již popisovala v bakalářské práci.⁵¹

2.8.6 Smysl a cíle reformy ZUV

„Východiskem reformy obsahu a organizace vzdělávání na začátku devadesátých let byla především skutečnost, že tradiční úloha státní správy jako plně odpovědného garanta obsahu a organizace vzdělávání byla v minulém období značně posílena a dovedena v mnoha ohledech až do krajnosti. Základní normativní dokumenty, učební a studijní plány a z nich vycházející učební osnovy, určovaly jednotných a všeobecně závazným způsobem veškeré aspekty výuky, práce škol i jednotlivých učitelů. Byly tak omezeny pedagogické inovace, pestrost obsahu výuky, individualizovaný přístup k žákům a do jisté míry i tvořivá práce pedagogů.“⁵²

Cílem reformy byl rozvoj dovedností potřebných pro život, tedy klíčových kompetencí tak, aby docházelo k osobnostní kultivaci nejen po stránce umělecké, ale především motivaci k celoživotnímu učení.

ZUŠ tak mají poskytovat vzdělání s ohledem na potřeby a možnosti svých žáků. Učitelé na uměleckých školách pak mají za úkol pro žáky vytvořit příznivé sociální, emocionální i pracovní klima, jež motivuje k učení a podporuje k vzájemné spolupráci.

⁵⁰ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989*. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: 2010 [cit. 2015-05-25], str. 22.

⁵¹ KARPJUKOVÁ, Alena. *Tvorba ŠVP na pilotní ZUŠ*. Praha, 2012. Bakalářská práce.

⁵² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989*. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: 2010 [cit. 2015-05-25], str. 21.

Nový systém dává pedagogům větší volnost ve způsobu výuky. Mají za úkol naplnit určité vzdělávací cíle a záleží pouze na pedagogovi, jakým způsobem toho dosáhne. Společně s jeho pedagogickou svobodou ale následuje i jeho větší odpovědnost. Ve všech dokumentech jsou obecně popsány všechny základní cíle a obsah vzdělávání. Pojetí hudební výchovy je uchopeno převážně prakticky. Je kladen důraz na rozvíjení hudebních schopností, znalostí a dovedností žáků prostřednictvím hudebně pohybových činností. Děti se učí hudbu interpretovat, tvořit, vnímat a hodnotit. Zásadním rozdílem mezi klasickými osnovami a školním vzdělávacím programem je především v platnosti pro všechny školy v republice. Vycházejí z určitého průměru podmínek, úrovně žáků a tradičního nastavení předmětů v učebním plánu. Cílem tak bylo osvojení učiva a zhodnocení, jak ho žák zvládá a jaké má schopnosti jej reprodukovat. RVP naproti tomu neklade důraz na učivo, ale na výsledky vzdělávání. Zadávají se základní požadavky na vzdělávání (klíčové kompetence) ze strany státu a školy si je dále zpracovávají a konkretizují ve svých ŠVP tak, jak by měly odpovídat konkrétním podmínkám školy, zkušenosti učitelů a sestavě žáků.⁵³

2.8.7 Rámcový vzdělávací program

Jedná se o program, který společně s tzv. Bílou knihou formuluje školství. V roce 2004 ministerstvo školství schválilo nové principy vzdělávání žáků od tří do devatenácti let. Bylo tak nutné změnit organizaci stávajících dokumentů, a to na státní a školské úrovni. Hlavním rysem RVP ZUV je především možnost profilace každé umělecké školy a umožnění uspořádání výuky podle potřeb žáků i školy.

„RVP ZUV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách revidován podle měnících se potřeb žáků, zkušenosti učitelů s ŠVP a měnících se potřeb společnosti.“⁵⁴

⁵³ KARPJUKOVÁ, Alena. *Tvorba ŠVP na pilotní ZUŠ*. Praha, 2012. Bakalářská práce, str. 33-34.

⁵⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*. Praha: VÚP, 2010, str. 6.

Bílá kniha představuje vizi vzdělávání jako celku a RVP slouží k určení závazných norem, které přesně vymezují předškolní, školní a střední vzdělávání. ŠVP pak tvoří každá škola podle svých vizí a zkušeností. Výsledkem by měly být komplexní vzdělávací programy, které vycházejí z potřeb žáků a možností školy.

ŠVP jsou založeny na liberalizaci vzdělávacího procesu, přijetí odpovědnosti učitelů a umožnění využití nových forem a metod výuky, přičemž je i nadále zachována a rozvíjena kulturní tradice.

MŠMT tak vytvořilo *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů*,⁵⁵ kde je komplexní postup pro tvorbu ŠVP. Jeho využití pro vlastní tvorbu záleželo pouze na tvůrcích programu, zdali ho při své tvorbě využijí.

2.8.8 Způsob realizace reformy

Revoluční je i způsob realizace dokumentu, tedy v přístupu k žákům, jejich motivaci, vytváření prostoru pro aktivní zapojení do výuky. Kurikulární reforma je podporována tvorbou metodických materiálů, dále byl vytvořen metodický portál⁵⁶ a v rámci tohoto portálu bylo vybudováno Konzultační centrum. Proces tvorby ŠVP a zahájení výuky podle nich byl podpořen mimo jiné i projekty ESF.⁵⁷

Projekt Pilot ZUŠ

Projekt *Pilot ZUŠ* měl za úkol zjistit na základě poznatků pilotních škol, jak lze sestavit ŠVP podle RVP ZUV a pomocí zpětné vazby byl podle těchto výsledků RVP ZUV opravován a přepracováván. Projektu se zúčastnilo 43 škol.⁵⁸ Jejich počet se však během projektu měnil z důvodu nových zájemců o účast v projektu, nebo naopak jejich odstoupením z projektu. Projekt *Podpora Pilot ZUŠ*

⁵⁵ Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/177_1_1/ [cit. 2015-07-16].

⁵⁶ Národní ústav pro vzdělávání. *Metodický portál RVP* [online]. Praha, © 2012. Poslední změna 15. května 2012 [cit. 2015-05-15]. Dostupné z www.rvp.cz.

⁵⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989*. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: 2010 [cit. 2015-05-25], str. 23.

⁵⁸ Kompletní seznam škol dostupný v PDF dostupný z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Manual_SVP-ZUV.pdf, [cit. 2015-07-16].

školil tzv. „světloňose“,⁵⁹ kteří poté dále školili ZUŠ ve svém kraji, jak správně vytvořit ŠVP. Posléze tyto rozpracované dokumenty kontrolovali a připomínkovali. Oficiální a závazný termín zahájení výuky na ZUŠ byl stanoven na školní rok 2012/2013. Pilotní ZUŠ v případě zájmu už takto mohly učinit již ve školním roce 2011/2012.⁶⁰

Kámen úrazu celého procesu byla neustálá modifikace hlavního dokumentu RVP ZUV, z kterého tvorba vycházela. Vzhledem k těmto skutečnostem se musely již hotové dokumenty neustále přepisovat a předělávat. Kritéria, podle kterých bylo závazné se řídit, se také měnila tzv. za pochodu. Takový postup vedl k tomu, že nadšení pro tvorbu dokumentu postupně ochládalo, jedna škola zcela od projektu odstoupila a následně tato deziluze přinesla problémy na jednotlivých školách, které se projevíly nechtí pedagogů na dokumentu dále pracovat.

2.9 Současný systém uměleckého školství v ČR

Školy v současné době umožňují podchytit umělecké nadání (talent) žáků a prostřednictvím dlouhodobého a systematického vedení jej dále rozvíjet. Tito žáci jsou pak připravováni na neprofesionální uměleckou činnost nebo na studium středního nebo vysokého stupně uměleckého nebo pedagogického zaměření.

2.9.1 Statistika dnešního stavu uměleckého školství

V České republice je velmi hustá síť základních uměleckých škol. V níže uvedených statistikách se zaměřujeme na vývoj základních uměleckých škol

⁵⁹ Světloňos je vyškolený lektor v rámci projektu *Pilot ZUŠ*, který byl přidělen jednotlivým ZUŠ, aby jim pomohl a supervizoval jejich tvorbu ŠVP. Tvorba jejich ŠVP tedy měla stejné vedení a školy působí v rámci jednoho kraje, takže vykazují ukazatele tvorby, které lze spolu porovnat.

⁶⁰ KARPJUKOVÁ, Alena. *Tvorba ŠVP na pilotní ZUŠ*. Praha, 2012. Bakalářská práce, str. 34-35.

v devítiletém období od školního roku 2005/2006 až do současného školního roku 2014/2015. Jedná se o nejstarší a nejmladší veřejně dostupné statistické údaje.⁶¹

Statistika škol podle zřizovatele

Podle veřejně dostupného Rejstříku škol a školských zařízení⁶² jsou zřizovateli základních uměleckých škol obec, kraj, církve, MŠMT nebo soukromý vlastník.

Zřizovatel	MŠMT	Obec	Kraj	Privátní sektor	Církev
Počet ZUŠ	1	237	199	47	3

Vlastní zpracování z: Statistické ročenky školství. *Výkonové ukazatele* [online].

ZUŠ v České republice

Ve školním roce 2005/2006 byl v České republice celkový počet 474 základních uměleckých škol. Z toho celkový počet žáků (zahrnující přípravné ročníky, žáky I. a II. cyklů) činí 216 216 žáků, přičemž ve výtvarném oboru studovalo 43 686 žáků, v tanečním oboru 24 273 žáků, literárně-dramatickém oboru 7 318 žáků. Hudební obor je rozdělen do dvou kategorií, a to individuální výuka s počtem 129 364 žáků a v kolektivní výuce 11 575 žáků. V tomto školním roce absolvovalo základní umělecké studium celkem 15 983 absolventů. Zvláštní kategorií jsou pak žáci programu studia pro dospělé (SPD), kterých v tomto období bylo 3 157.

Oproti tomu můžeme porovnat počty žáků v aktuálním školním roce 2014/2015. Počet ZUŠ vzrostl na celkových 487 škol v celé republice. Z toho celkový počet žáků (zahrnující přípravné ročníky, žáky I. a II. cyklů) činí

⁶¹ Čerpáno z: Statistické ročenky školství. *Výkonové ukazatele* [online]. MŠMT, © 2015 [cit. 2015-07-17]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.

⁶² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rejstřík škol a školských zařízení* [online]. Praha, © 2012 [cit. 2015-05-25]. Dostupné z: <http://rejskol.msmt.cz/>.

244 349 žáků. Přičemž ve výtvarném oboru studovalo 48 557 žáků, v tanečním oboru 26 768 žáků. Velký rozdíl můžeme nalézt v literárně-dramatickém oboru, kde vzrostl počet žáků na 9 552 oproti srovnávanému školnímu roku 2005/2006, a to o 30%. Hudební obor rozdělen do dvou kategorií v individuální výuce s počtem vzrostl na 151 942 žáků a v kolektivní výuce činil pokles o 35% na 7 530 žáků. V tomto školním roce absolvovalo základní umělecké studium celkem 16 586 absolventů. V kategorii programu SPD studovalo celkem 2 878 studentů.

Statistika základních uměleckých škol v České republice

Školní rok	2005/2006		2014/2015		Procentuální rozdíl	
Počet ZUŠ v ČR	474		487		2,7% ↑	
	I	K	I	K	I	K
HO	129 364	11 575	151 942	7 530	17,5% ↑	35% ↓
VO	43 686		48 557		13,7% ↑	
TO	24 273		26 768		10% ↑	
LDO	7 318		9 552		30% ↑	
Počet absolventů	15 983		16 586		3,7% ↑	
SPD	3 157		2 878		3,7% ↓	
Celkový počet žáků ZUŠ	216 216		244 349		13% ↑	

I = individuální výuka, K = kolektivní výuka, SPD = studium pro dospělé

Vlastní zpracování z: Statistické ročenky školství. *Výkonové ukazatele* [online].

ZUŠ v jednotlivých krajích

Nejvyšší počet základních uměleckých škol má Jihomoravský kraj s celkovým počtem 64 škol, a statisticky si dlouhodobě udržuje i nejvyšší počet žáků ZUŠ v republice. Naproti tomu nejvyšší růst co do počtu žáků v kraji, během zvoleného období, zaznamenané v kraji Zlínském (25%) a Středočeském (24%).

Statistika škol podle jednotlivých krajů

	Počet ZUŠ	Počet žáků	Počet ZUŠ	Počet žáků	Procentuální rozdíl
	ve školním roce 2005/2006		ve školním roce 2014/2015		
Hlavní město Praha	35	21 577	36	24 986	15%↑
Jihočeský	33	12 523	34	13 749	9%↑
Jihomoravský	64	27 950	64	28 982	3%↑
Karlovarský	20	8 558	20	9 395	9%↑
Kraj Vysočina	25	10 616	24	11 442	7%↑
Královéhradecký	29	13 638	31	15 357	7%↑
Liberecký	20	8 914	20	9 551	7%↑
Moravskoslezský	53	24 719	51	26 647	7%↑
Olomoucký	25	12 440	27	14 110	13%↑
Pardubický	28	13 200	31	14 724	11%↑
Plzeňský	32	12 589	34	14 923	18%↑
Středočeský kraj	54	22 304	57	27 709	24%↑
Ústecký	31	12 958	31	14 939	15%↑
Zlínský	25	14 230	28	17 835	25%↑

Vlastní zpracování z: Statistické ročenky školství. *Výkonové ukazatele* [online].

ZUŠ v Ústeckém kraji

Nyní se zaměříme na kraj Ústecký, do kterého patří školy, které jsme vybrali pro výzkumnou část této práce.

Během zvoleného období počet základních uměleckých škol v Ústeckém kraji se nezměnil. Za to můžeme vidět desetiprocentní nárůst celkového počtu žáků z 12 958 na 14 939. Nejmenší změny můžeme vidět v tanečním oboru, kde se počet žáků příliš nemění. Za to radikální nárůst můžeme vidět v oboru literárně-dramatickém, kde počet žáků vzrostl o 79%.

Statistika základních uměleckých škol v Ústeckém kraji

Školní rok	2005/2006		2014/2015		Procentuální rozdíl	
Počet ZUŠ v ČR	31		31		0%	
	I	K	I	K	I	K
HO	7 076	744	8 427	541	19%↑	27%↓
VO	2 822		3 327		17%↑	
TO	1 860		1 828		1,7%↓	
LDO	456		816		79%↑	
Počet absolventů	855		768		10%↓	
SPD	223		234		5%↑	
Celkový počet žáků ZUŠ	12 958		14 939		10%↑	

ÚK = Ústecký kraj, I = individuální výuka, K = kolektivní výuka, SPD = studium pro dospělé
Vlastní zpracování z: Statistické ročenky školství. *Výkonové ukazatele* [online].

Všeobecně počet žáků v základní umělecké školství má stoupající tendenci. Současná situace ve školství (nejen uměleckém) si žádá růst. Na školy jsou kladeny vyšší a vyšší nároky a musí obstát v silné konkurenci. Školy se postupně vybavují počítači s připojením k internetu, který se během posledních let stal součástí moderní výuky. Nabízí tak nové, zajímavé, obory, které mohou mladou generaci oslovit.

EMPIRICKÁ ČÁST

Diplomová práce si klade za cíl zjistit, zda vybrané ZUŠ v rámci jednoho kraje za srovnatelných podmínek zvolily stejné metody postupu při tvorbě ŠVP, zda přistoupily k jeho tvorbě inovativně nebo zvolily cestu tvorby ze stávajících osnov. Dále se práce zabývá otázkou, jestli sledované školy stále pracují na svém ŠVP a jestli ho inovativně dotvářejí podle zpětné vazby získané z praxe. Poslední okruh, kterým se práce zabývá, je samotná výuka dle ŠVP, její klady a zápory z úhlu pohledu jednotlivých škol.

V průběhu výzkumu jsem dospěla k následujícím otázkám:

1. Objevují se v ŠVP jednotlivých škol inovativní předměty?
2. Přistoupily školy k tvorbě kreativně?
3. Zapojili se do tvorby ŠVP aktivně všichni učitelé jednotlivých škol?
4. Jaké klady přinesla školám výuka dle ŠVP?
5. Jaké zápory přinesla školám výuka dle ŠVP?
6. Objevily se při tvorbě podobné či shodné obtíže?
7. Vyvíjí se podoba dokumentu podle ověřování v praxi?

3 Příprava výzkumu

3.1 Formulace problému výzkumu

Výzkumný problém představují tři základní otázky:

Mají sledované základní umělecké školy zpracován svůj školní vzdělávací program originálně?

Sledované ZUŠ byly do výzkumu zařazeny z důvodu stejného světlohoše, který školám poskytoval supervizi při tvorbě ŠVP. Školy tedy byly vedeny stejným směrem a jejich získané informace ohledně tvorby ŠVP byly shodné.

Vykazuje tvorba ŠVP na jednotlivých školách stejné prvky?

Školám byl v rámci řízených setkání, konferencí, terénních konzultací a dalších podpůrných opatření doporučen postup tvorby ŠVP. Zajímá mě, zda byl tento postup v jednotlivých školách dodržen nebo zda se školy našly jiný postup, který jim více vyhovoval.

Je školní vzdělávací program na jednotlivých školách živým dokumentem nebo se stále používá verze, která byla vytvořena a do té se nevstupuje?

ŠVP bylo vytvořeno na základech, které škola má. Tedy na své profilaci a vizích. Ale teprve praxe ukázala slabá místa, které jednotlivé programy mají. Zajímá mě, zda s těmito informacemi školy aktivně pracují a na základě takto získaných poznatků s dokumentem dále pracují.

3.2 Cíle diplomové práce

Cílem je zjistit, zda ZUŠ v rámci jednoho kraje, vedené stejným světlohošem za srovnatelných podmínek zvolily stejné metody postupu při tvorbě ŠVP. Zda přistoupily k tvorbě ŠVP inovativně a jaké klady a zápory jim výuka dle ŠVP přinesla.

3.3 Formulace hypotéz

Hypotéza H1

Sledované základní umělecké školy zpracovaly svůj školní vzdělávací program na základě své profilace a vizí.

Hypotéza H2

Sledované základní umělecké školy zvolily doporučený postup při tvorbě svého ŠVP.

Hypotéza H3

Sledované základní umělecké školy aktivně pracují se svým školním vzdělávacím programem. Poznatky získané ověřením v praxi zapracovávají do svého dokumentu, tak aby se jim s ním pracovalo co možná nejsnadněji.

3.4 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumným vzorkem této diplomové práce jsou tři základní umělecké školy Ústeckého kraje, které byly v rámci tvorby školního vzdělávacího programu vedeny stejným světloňosem.⁶³ Jsou to základní umělecké školy Louny, Teplice a Litvínov. Původně bylo zamýšleno zařazení do výzkumné části této diplomové práce i ZUŠ Bílina, Klášterec nad Ohří a Česká Kamenice. Od původního záměru jsem upustila z důvodu toho, že tyto školy se od zvolených výrazně odlišují kapacitně a není tedy splněno kritérium přibližně stejné velikosti školy.

Kritéria pro zařazení do výzkumu této diplomové práce:

- působnost v rámci Ústeckého kraje.
- stejný světloňos dohlížející na tvorbu dokumentu.
- srovnatelná velikost škol.

⁶³ Pojem *světloňos* podrobněji vysvětlen v teoretické části na str. 35.

4 Metody výzkumu

4.1 Kvalitativní výzkumná strategie

Pro tuto diplomovou práci byla zvolena metoda kvalitativní výzkumné strategie. Ke kvalitativnímu výzkumu jde o hlubší porozumění zkoumaného problému. Jeho součástí je participační (zúčastněné) pozorování. Vzhledem k tomu, že tímto výzkumem jsem získala velké množství dat a materiálu, v další fázi přistupuji k jejich analýze a utřídění. Výsledek kvalitativního výzkumu se zpracovává do textu, který vysvětluje získaná data. Výsledkem výzkumu této metody je kvalitativní studie.

Základní zaměření kvalitativního výzkumu je dáno relativně obecnými otázkami, které se mají testovat. Při plánování kvalitativního výzkumu si musíme promyslet a rozhodnout následující kroky:

- Určíme účel a zaměření studie. Také vymezíme hranice, co nás bude zajímat a kritéria pro to, které informace budeme zahrnovat nebo vylučovat.
- Rozhodneme se, zda kvalitativní přístup zvolíme jako hlavní výzkumnou strategii.
- Určíme, kde a od koho budeme sbírat data.
- Určíme fáze výzkumu.
- Určíme další metody pro sbírání dat.
- Navrhujeme sběr dat a jeho organizaci. Jak specificky budeme klást otázky nebo zda budeme kompletně přepisovat data.
- Naplánujeme, jak budeme analyzovat. Určíme programový systém pro ukládání a zpracování dat s přihlédnutím k bodu 6.
- Plánujeme logistiku, časový harmonogram, financování.
- Věnujeme se opatřením pro zajištění kvality celého postupu.

4.2 Rozhovor⁶⁴

Obsahem rozhovoru jsou otázky a odpovědi. Otázky mohou být uzavřené, polouzavřené nebo otevřené. Je jednou ze součástí kvalitativní strategie výzkumu.

Vzorek zkoumané populace pro tuto diplomové práce tvoří ředitelé jednotlivých základních uměleckých škol. Otázky jsou formulované vzhledem k cílům této práce. Je volena forma nestrukturovaného rozhovoru, který umožňuje volnost odpovědí. Otázky v rozhovoru, který je zařazen do výzkumu této práce, byly formulovány s ohledem na cíle diplomové práce. Rozhovor byl veden přímo a je doslovně přepsán. Rozhovor představuje pouze podpůrnou metodu výzkumu této diplomové práce.

Do rozhovoru bylo zařazeno následujících sedm otázek:

1. Jak hodnotíte tvorbu svého školního vzdělávacího programu?
2. Zapojil se do jeho tvorby celý kolektiv ZUŠ?
3. Vycházela vaše škola při tvorbě ze své profilace a vizí?
4. S jakými obtížemi jste se setkal v rámci tvorby ŠVP?
5. Jaké klady vaší škole přinesla výuka dle vlastního ŠVP?
6. Pracujete stále aktivně s vaším ŠVP?
7. Přistupujete k jeho každoroční inovaci dle zpětné vazby získané praxí?

⁶⁴ Podle GAVORA, Peter. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno: Paido, 1996.

5 Výsledky výzkumu

5.1 Popis zpracování a záznam průběhu výzkumu

Zhruba před čtyřmi lety bylo přistoupeno ke sběru dat pro tuto diplomovou práci. Základní umělecká škola Louny se zapojila ihned v počátcích tvorby do projektu *Pilot ZUŠ* a stala se tak jednou z pilotních škol tohoto programu. Koordinátorka tvorby jejího školního vzdělávacího programu se stala světloňem v projektu *Podpora pilot ZUŠ* a supervizovala několik základních uměleckých škol Ústeckého a Libereckého kraje při tvorbě jejich školních vzdělávacích programů. Protože jsem se o problematiku aktivně zajímala, požádala jsem ji, zda bych se mohla konferencí, řízených setkání, terénních konzultací a dalších podpůrných opatření, která byla v rámci tohoto projektu školám poskytnuta, zúčastnit spolu s ní. A takto postupně došlo ke sběru dat pro tuto diplomovou práci.

Shromážděná data třídím do několika kategorií. Zajímá mě profilace a vize uváděné ve školních vzdělávacích programech sledovaných škol. Pak se zajímám, zda na základě těchto dat je dále zpracován celý školní vzdělávací program, tedy inovativním kreativním způsobem nebo zda pouze došlo ke zpracování stávajících učebních osnov do programu. K tomuto poznatku mě totiž přivedla praxe, kdy od mnoha kolegů, kteří již mají za sebou hodně let vlastní pedagogické praxe vím, že pouze přepsali stávající učební osnovy, protože podle nich se „stejně již nic nového vymyslet nedá“. To však nebylo cílem, který byl pro tvorbu školních vzdělávacích programů vytyčen. Cílem bylo tvořit spolu, originální dokument, který bude co nejlépe vystihovat profilaci školy a zvýší tak její konkurenční schopnost na poli uměleckého školství a mimoškolních aktivit pro děti v jednotlivých městech a spádových regionech.

Světloň a celý projekt doporučoval postup tvorby ŠVP. Zúčastněným pozorováním jsem měla možnost zjistit, zda tento postup byl dodržován nebo zda školy přistoupily k tvorbě vlastním způsobem.

V neposlední řadě se zajímám o další osud dokumentu. Protože zákon dává povinnost školní vzdělávací program vytvořit, ale nedává povinnost aktuálně

ho inovovat podle zpětné vazby, kterou dává praxe. Ale já osobně považuji za velice důležité s dokumentem stále pracovat a aktuálně v něm odrážet poznatky, které jednotlivým školám přináší praxe.

Na celou problematiku se pak ptám ředitelů a ředitelek jednotlivých základních uměleckých škol. Jejich úhel pohledu je velmi zajímavý ve srovnání s mým vlastním pozorováním.

5.2 Interpretace výsledků

ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA LOUNY⁶⁵

Charakteristika školy

Základní umělecká škola Louny vyučuje ve čtyřech uměleckých oborech – hudebním, literárně dramatickém, tanečním a výtvarném. Celková kapacita školy je 750 žáků a škola je zcela naplněna. Kromě řádné výuky má škola i doplňkovou činnost, ve které se věnuje předškolním dětem. Škola má bohatou projektovou činnost, pořádá celostátní festival sborového zpěvu za použití Orffova instrumentáře – Hrajeme s Orffem, pořádá regionální festival sborového zpěvu Dokud se zpívá, nesoutěžní festivaly ve hře na keyboard Veselá klávesa a ve hře na klavír Okouzlení klavírem. V soutěžních MŠMT dosahuje škola mimořádných výsledků a mimořádných výsledků dosahuje taneční obor v rámci svého studijního zaměření Tanec s hůlkou.

Profilace ZUŠ Louny

- vzdělávání v oborech HO, TO, LDO a VO.
- v HO je preferována rovnocenně individuální a kolektivní výuka.
- v nehudebních oborech je základní výuka obohacena o možnost studijního zaměření Historický šerm, Multimédia a Foto - desing, Tanec s hůlkou, Scénický tanec a Výtvarná tvorba a modelování.

⁶⁵ Čerpáno ze školního vzdělávacího programu ZUŠ Louny „LOUTNA“.

- orchestrální a komorní hra – dechový orchestr, jazzový orchestr, komorní soubory, pěvecké sbory.
- práce s dětmi předškolního věku.
- mezioborová spolupráce (komponované programy, projektové dny, výchovné koncerty pro ZŠ).

Vize ZUŠ Louny

Základní umělecká škola Louny má vlastní školní vzdělávací program s názvem „LOUTNA“. Již samotný název je odvozen od vizí školy. Na vizích školy je postaven celý školní vzdělávací program. Stejně tak profilace, kterou škola sama o sobě uvádí, odpovídá na otázku: „Co se vám vybaví, když se řekne Základní umělecká škola Louny?“

Název školního vzdělávacího programu „LOUTNA“ plně vyjadřuje vize školy a má za cíl být školou:

- Lidskou - být nedílnou součástí kulturního života města a jeho okolí.
- Otevřenou - chceme být školou pro všechny.
- Uměleckou - chceme zachovat výuku všech čtyř oborů na vysoké úrovni.
- Tvořivou - chceme obohacovat vzdělávání o další možnosti rozvoje ZUŠ.
- Návaznou - chceme udržet dobré jméno školy a její kvalitu.
- Aktivní.

Tvorba ŠVP

Ke tvorbě školního vzdělávacího programu bylo v této škole přistoupeno velmi aktivně. ZUŠ Louny využila nabídky a zapojila se do projektu *Pilot ZUŠ*, tak aby se mohla aktivně zapojit do tvorby hlavního dokumentu RVP ZUV – Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání.⁶⁶

⁶⁶ Dále RVP ZUV.

Ve škole vznikl Tým, který vznikl na bázi dobrovolnosti zapojení se do tvorby vlastního školního vzdělávacího programu. Tým vede koordinátorka ŠVP a v dnešní podobě již přerostl do poradního orgánu ředitelky ZUŠ Louny, který rozhoduje v některých otázkách chodu školy a zároveň přináší podněty pro změny ve školním vzdělávacím programu, podněty pro umělecký chod školy a současně se podílí na tvorbě velkých akcí ZUŠ Louny – projektů, festivalů, divadelních představení apod.

Škola se při tvorbě svého ŠVP maximálně snažila o využití svých silných stránek. Dlouze se zamýšlela nad svojí stávající profilací a nad vizemi, kam by se chtěla posunout. Tým sestavil vize školy po rozsáhlých debatách v rámci celého pedagogického sboru a důraz byl kladen na to, aby se každý z učitelů s vizemi školy ztotožnil. Teprve po odsouhlasení celým pedagogickým sborem Tým zařadil takto utvořené vize do svého ŠVP. Stejně tak tomu bylo i s profilací školy.

Světloňoš v rámci všech podpůrných opatření na první místo vyzdvihoval, aby především byl školní vzdělávací program tvořen celým kolektivem zaměstnanců školy. Aby to nebylo osamocené dílo několik jednotlivců, a nestane se tak, že zbytek školy nemá ani potuchy o tom, co se vlastně tvoří, jak a proč. Tento doporučený postup byl v rámci tvorby ŠVP ZUŠ Louny zcela zachován.

Školní vzdělávací program ZUŠ Louny

Samotný dokument pevně vychází z profilace a vizí uváděných v úvodu dokumentu. Jeho struktura se striktně drží základního dokumentu pro tvorbu ŠVP dle RVP ZUV. Celý dokument je přehledně členěn do jednotlivých kapitol, ve kterých se přehledně orientuje jak odborník, který dokument potřebuje ke své práci, tak rodič, který do něho pouze nahlíží.

Ve stěžejní části dokument nabízí svoji vzdělávací nabídku souborem studijních zaměření, kterým škola vyučuje ve čtyřech základních oborech. V hudebním oboru to jsou tradiční studijní zaměření, která jsou obohacena o nové předměty. Jedním z nich je např. Klavírní seminář, vzniklý jako kolektivní

vyučovací předmět pro žáky studijního zaměření Hra na klavír a Hra na keyboard. Stejně tak zde bylo využito možnosti otevřít zcela nové studijní zaměření Skladba. Tvorba ŠVP přinesla možnost, kterou využili hlavně mladší kolegové a došlo k založení několika hudebních skupin a orchestrů. Vedle již tradičních orchestrů ZUŠ Louny – Dechového orchestru a jazzového orchestru Big band, má nově škola hudební skupinu Morgan, Kotviště, The Blueberries, orchestr Twisty VoIS. Tyto orchestry se vyprofilovaly na základě povinné kolektivní výuky, kterou ukládá RVP ZUV.

V rámci studijních zaměření tanečního oboru se nabízí tři studijní zaměření – Tanec, Tanec s hůlkou a Scénický tanec, který se zaměřuje převážně na výuku prvků klasického baletu. Dá se tedy říci, že nabízí pro každého zájemce něco.

Výtvarný obor nabízí Výtvarnou tvorbu, Výtvarnou tvorbu a modelování a Fotodesign, což je studijní zaměření, které se profiluje na fotografii, fotografování, úpravy fotek a práci s počítačem.

Literárně dramatický obor nabízí vedle klasické výuky i studijní zaměření se specifikací na historický šerm.

Školní vzdělávací program v ZUŠ Louny je neustále hlídaným a přetvářeným dokumentem. Vždy v únoru daného školního roku Tým otevře prostor k připomínkám a námětům, které by měly být do školního vzdělávacího programu zapracovány. Tyto náměty a připomínky se následně projednají v jednotlivých předmětových komisích, a pokud se komise jako celek shodne na požadované úpravě, je tato úprava do školního vzdělávacího programu zanesena. Úprava dokumentu se uzavírá na konci měsíce dubna tak, aby mohl být školní vzdělávací program pro následující školní rok představen veřejnosti již před zápisem do ZUŠ Louny pro následující školní rok. Tým dbá na to, aby změny v dokumentu nebyly příliš zásadní a nedošlo tak k příliš radikálním změnám. Přijímané úpravy opravdu vycházejí z praxe, kterou daný školní rok přinesl a z valné většiny se spíše do dokumentu vkládají nové předměty a studijní

zaměření, které se vyprofilovaly v daném školním roce a ukázaly se být pro školu životaschopné.

Rozhovor

S cílem získat vnitřní pohled na celou problematiku tvorby školního vzdělávacího programu a života školy se školním vzdělávacím programem jsem položila následujících sedm otázek ředitelce ZUŠ Louny, Mgr. Jindřišce Riedlové.

1. Jak hodnotíte tvorbu svého školního vzdělávacího programu?

Jako velice těžkou, namáhavou, dlouhou, ale krásnou.

2. Zapojil se do jeho tvorby celý kolektiv ZUŠ?

Ano, byla to jedna z mých základních podmínek. Abychom mohli s dokumentem dobře pracovat a on byl pro školu opravdu užitečným, bylo potřeba, aby se na jeho vzniku podíleli všichni učitelé školy. Nebudu vám zastírat, že to nebylo jednoduché. V každém kolektivu se najdou tahouni a i ti, kteří sice skvěle učí, ale dalšího života školy se neúčastní. Přesvědčit tyto kolegy bylo nesmírně těžké. Ale naštěstí naše koordinátorka školního vzdělávacího programu je hodně vytrvalá a její přesvědčovací schopnosti jsou velké.

3. Vycházela vaše škola při tvorbě ze své profilace a vizí?

Nejdříve jsme si museli ujasnit, co je vůbec naší profilací a kam chceme školu dále směřovat. Zdá se to jako jednoduchá věc, ale není. Když vás někdo donutí přemýšlet nad věcmi, které považujete za zcela jasné, tak se docela těžko vracíte ke kořenům a podstatě věci. Samotná tvorba vizí byla dost těžkým oříškem a je výsledkem hodně těžkých setkání a výměny názorů. Stejně tak profilace. My víme, nač se zaměřujeme, ale je to vlastně úplně ono?

Takže ano, náš školní vzdělávací program vychází z naší profilace a vizí. O tom jsme přesvědčeni a i inspekce nám to potvrdila.

4. S jakými obtížemi jste se setkal v rámci tvorby ŠVP?

Tak jak jsem říkala na začátku. Největší problémem je, jako obvykle, lidský faktor. Přesvědčit někoho, kdo bytostně nechce, aby pracoval na společném díle. Upozadil někdy své zájmy ve prospěch celku, je opravdu nadlidský výkon. Možná, že úplně nejvíc jsme pyšná na to, že se nám toto povedlo. A výsledkem je dokument, který stvořil opravdu celý kolektiv, i když to byl proces dlouhý, namáhavý a někdy představoval obrovskou hru nervů.

5. Jaké klady vaší škole přinesla výuka dle vlastního ŠVP?

Oproti všemu, co jsem již řekla, soudržnost. Nakonec se nám podařilo dát kolektiv zpátky dohromady a dát naší výuce pevné základy. Můžeme učit studijní zaměření, která naší škole nejlépe vyhovují a svědčí. Třeba v konkurenci dvou velkých tanečních škol velice úspěšně vyučujeme tanec s hůlkou. O Fotodesign je obrovský zájem a žáci tohoto studijního zaměření sklízí obrovské úspěchy. Koupili jsme 3D tiskárnu a opravdu máme obrovské možnosti, jak školu posunout dál, tak aby o její výuku byl zájem. Výsledkem je zcela naplněná škola až po okraj, spokojení žáci a rodiče a to nás těší.

6. Pracujete stále aktivně s vaším ŠVP?

Ano, bez toho to nejde. U nás má ŠVP na starosti Tým, což je můj poradní orgán a hlavní slovo má koordinátorka ŠVP. Ti společně pohlídají, aby do školního vzdělávacího programu byly dodány změny a úpravy, které nám ukázala praxe jako nutné, potřebné či jenom zajímavé. Někdy i toto je boj, když se nemohou učitelé na jednom oddělení shodnout, zda požadovaná změna je opravdu dobrá a nutná. Jinak, samozřejmě, veškerá výuka musí být v souladu se ŠVP a každý učitel ho musí znát. Na to u nás klademe obrovský důraz.

7. Přistupujete k jeho každoroční inovaci dle zpětné vazby získané praxí?

Ano, jak jsem již odpověděla v předešlém dotazu.

ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA TEPLICE⁶⁷

Charakteristika školy

Základní umělecká škola Teplice vyučuje ve třech uměleckých oborech – hudebním, tanečním a výtvarném. Celková kapacita školy je 883 žáků. Škola se aktivně podílí na řadě projektů, v jejích prostorách jsou každoročně pořádána krajská kola soutěží ZUŠ MŠMT. Rovněž škola velice úzce spolupracuje s Konzervatoří Teplice.

Profilace ZUŠ Teplice

- Poskytování vyvážené vzdělávací nabídky žákům od 5ti let ve třech uměleckých oborech.
- Dobré prostorové a materiální vybavení školy.
- Kulturně podnětné prostředí - na vzhledu školy se velkou měrou podílí žáci a učitelé VO.
- Pružný aktivní kolektiv odborných pedagogů.
- Velká možnost veřejné umělecké prezentace žáků.
- Směřování k praktické hře v souborech, orchestrech.
- Provázanost tradiční a moderní výuky.
- Mezioborová spolupráce.

Vize ZUŠ Teplice

Základní umělecká škola Teplice má svůj vlastní školní vzdělávací program s názvem „HRAJ, MALUJ, TANČI“, který zcela vystihuje vzdělávací nabídku, kterou škola svým žákům a potenciálním zájemcům o výuku poskytuje. Celý školní vzdělávací program plně vystihuje profilaci školy, tak jak ji škola prezentuje. Stejně tak určené vize jsou v korelaci se ŠVP a program se je snaží plně naplnit.

⁶⁷ Čerpáno ze školního vzdělávacího programu ZUŠ Teplice „HRAJ, MALUJ, TANČI“.

„Chceme být vyhledávanou vzdělávací institucí se stabilním personálním, materiálním a ekonomickým zázemím. Institucí, která má své pevné, nezastupitelné místo v teplickém regionu. Naší vizí je absolvent odnášející si celoživotní kladný vztah k umění, cit pro skutečné (kulturní) hodnoty; absolvent obohacený o schopnost tvořit, vnímat a interpretovat umělecké dílo. Chceme se stát školou, kterou děti a mladí lidé navštěvují rádi, školou, na kterou si po ukončení docházky rádi vzpomenou a přivedou k nám své děti.“⁶⁸

Tvorba ŠVP

Ředitelka Základní umělecké školy Teplice zvolila jednoznačně cestu „být u všeho první“. Takže ještě než začala probíhat oficiální setkání a práce na dokumentu pod vedením světlonošů, rozhodla se oslovit pilotní školu v Ústeckém kraji a s její pomocí začít na vlastním školním vzdělávacím programu pracovat. Jednoznačně tako od začátku do tvorby ŠVP zaangažovala celý pedagogický sbor, tak aby se jednalo opravdu o dokument všech a nejenom koordinátorky, kterou v začátku také určila.

Od počátku tvorby bylo jasné, že školní vzdělávací program bude postaven na tradici a silných stránkách školy. Bylo využito příležitosti, která umožnila vznik nových vyučovacích předmětů, jako např. Klavírní praxe, Základy práce s hudebními programy a mnoho dalších.

V rámci povinné kolektivní výuky v hudebním oboru vznikla nová komorní uskupení. Změnila se i podstata přípravných ročníků, která se nově zaměřuje na výuku všech tří oborů a na konci přípravného studia je dítěti doporučeno, kterým směrem by se dále měla jeho umělecká dráha směřovat. Je však škoda, že tak jak je široká nabídka hudebního oboru, není široká nabídka tanečního a výtvarného oboru. Zde škola zůstala u tradiční výuky s jedním studijním zaměřením.

⁶⁸ Školní vzdělávací program „HRAJ, MALUJ, TANČÍ“, str. 6.

Při tvorbě svého ŠVP škola maximálně využila všech podpůrných opatření, které projekt *Podpora Pilot ZUŠ* nabídl. Aktivně spolupracovali se světloňosem, který školu několikrát navštívil a s kterým jsou stále ve spojení a všechny zásahy do ŠVP s ním konzultují i v současnosti.

Bohužel, škola tím, že spolupracuje s konzervatoří, má značnou fluktuaci pedagogických pracovníků. Protože řada z nich zde vyučuje formou povinné pedagogické praxe při studiu. Tito lidé však přijímají vytvořený dokument jako dogma a neangažují se v jeho rozvoji. Což se děje vcelku z logiky věci, protože pokud na škole učí dva roky, nemohou si v praxi ověřit změny a na jejich připomínky není brán v úpravě ŠVP zřetel, což je škoda.

Školní vzdělávací program ZUŠ Teplice

Dokument je velice přehledně členěn do kapitol, které jsou požadovány RVP ZUV. V přehledných tabulkách je zpracována celá vzdělávací nabídka školy. Program obsahuje nabídku tradičních studijních zaměření jak v hudebním, tak v nehumánních oborech. O konkrétních výstupech u jednotlivých studijních zaměření však bylo rozsáhle diskutováno a jsou opravdu odrazem požadavků, které musí splnit žák ZUŠ Teplice.

S dokumentem je aktivně pracováno, vedení školy klade důraz na to, aby každý učitel ŠVP školy znal a aktivně s ním pracoval. Situace je ztížena migrací zaměstnanců, kteří pracují v rámci své pedagogické praxe. To má však za následek i to, že program se příliš nemění. Tak jak byl vytvořen, tak je neustále používán a ke změnám v jeho rámci nedošlo. Není dána možnost připomínkovat stávající dokument a upravit ho. Na druhou stranu však dlužno říci, že se s ním velice dobře pracuje a dobře se podle něho učí.

Rozhovor

S cílem získat vnitřní pohled na celou problematiku tvorby školního vzdělávacího programu a života školy se školním vzdělávacím programem jsem položila následujících sedm otázek ředitelce ZUŠ Teplice, Jiřině Němcové.

1. Jak hodnotíte tvorbu svého školního vzdělávacího programu?

Velice dobře. Podařilo se mi zapojit do tvorby celý kolektiv a vystihnout dobře situaci. Nezaspala jsem dobu a začala jednat dříve, než celý ten oficiální kolotoč začal. Spojila jsem se se ZUŠ Louny a požádala o pomoc její koordinátorku ŠVP a ředitelku školy a to se vyplatilo. V době, kdy ostatní začínali, jsme my už měli rozpracováno.

2. Zapojil se do jeho tvorby celý kolektiv ZUŠ?

Museli, to byla jedna z mých hlavních podmínek a striktně jsem jí prosazovala.

3. Vycházela vaše škola při tvorbě ze své profilace a vizí?

Ano, samozřejmě, to by jinak ani nešlo. Pani světloňka nám neustále zdůrazňovala, že celým dokumentem se musí táhnout taková „červená nitka“. Tedy, že dokument spolu musí celý ladit a sedět dohromady. Takže jsme stavěli na pevných základech a se stavebním dozorem.

4. S jakými obtížemi jste se setkal v rámci tvorby ŠVP?

S problémem pedagogického sboru. Jak je dostat všechny dohromady, když někteří učí na více školách, jiní jsou ještě studenty. Sladit jejich a své časové možnosti. Vybrat vhodného kolegu jako koordinátora, který bude ochoten se dále vzdělávat a pracovat ty neskutečné hodiny na úpravách dokumentu a pak dále ho hlídat a doplňovat.

5. Jaké klady vaší škole přinesla výuka dle vlastního ŠVP?

Klady ani neumím stále posoudit, ale přinesla nám hodně obtíží. Třeba v kolektivní výuce u hudebního oboru, kdy jsme museli najít vhodnou formu její realizace a na druhou stranu přesvědčit rodiče a žáky, že tuto výuku musí opravdu navštěvovat. To bylo hodně těžké.

6. Pracujete stále aktivně s vaším ŠVP?

Samozřejmě, učíme podle něj. Všechny dokumenty nám musí souhlasit a všichni zaměstnanci ho musí znát.

7. Přístupujete k jeho každoroční inovaci dle zpětné vazby získané praxí?

Naštěstí se nám podařilo dokument tak dobře napsat, že jsme k úpravám ještě nemuseli přistoupit.

ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA LITVÍNOV⁶⁹

Charakteristika školy

Základní umělecká škola Litvínov vyučuje ve všech čtyřech uměleckých oborech – v hudebním, výtvarném, tanečním a literárně dramatickém. Celková kapacita školy je 950 žáků. Škola je velice aktivní. Na její půdě jsou organizována krajská i celostátní kola soutěží MŠMT, prestižní klavírní semináře a semináře v rámci projektů EU. Škola se zapojuje do různých projektů a její činnost je opravdu bohatá. Rovněž škola má bohatou zahraniční spolupráci.

Profilace ZUŠ Litvínov

- Moderní škola se zaměřením na klasickou výuku v uměleckých oborech, i novými směry:

HO: jazz a taneční hudba

TO: scénický a jazzový tanec

⁶⁹ Čerpáno ze školního vzdělávacího programu ZUŠ Litvínov „Kdo (si) hraje, nezlobí.“

VO: PC grafika, fotografie, sklářské techniky

LDO: melodram, práce s loutkou.

- Práce s dětmi předškolního věku, s žáky a studenty do 23 let věku.
- Individuální i skupinová výuka.
- Mezioborové projekty.
- Mezinárodní spolupráce.

Vize ZUŠ Litvínov

Základní umělecká škola Litvínov má školní vzdělávací program s názvem „**Kdo (si) hraje, nezlobí.**“ Tento program plně vychází z profilace školy, tak jak jí škola sama prezentuje a z vizí, které si nastavila.

- Dosažení cílové kapacity počtu žáků.
- Zkvalitňovat výuku – další vzdělávání pedagogů.
- Vychovávat kulturní generaci.
- Zlepšovat spolupráci s rodiči.
- Další vybavení školy zejm. hudebními nástroji.

Tvorba ŠVP

Základní umělecká škola Litvínov plně využila nabídky na podporu při tvorbě vzdělávacího programu. Zúčastnila se jak konferencí, řízených setkání, tak terénních konzultací přímo v místě svého sídla. Na programu aktivně pracoval celý kolektiv. Prvopočátečně byla tvorba rozdělena do jednotlivých oborů, následně do jednotlivých předmětových komisí. Důrazně bylo dbáno na to, aby se do tvorby aktivně zapojili všichni vyučující ve škole.

K tvorbě školního vzdělávacího programu bylo přistupováno tvořivě. Vznikly nové předměty pro hudební obor, např. Skladba. V nehudebním oboru vznikly nové předměty pro výtvarný obor – Sklářské techniky, Grafický design, Digitální fotografie. Naopak u tanečního oboru zůstalo vše v tradiční rovině.

Literárně dramatický obor pak obohatil své studijní zaměření o výuku Autorské tvorby a její interpretace.

Výstupy jednotlivých studijních zaměření jsou vytvořeny přímo vyučujícím jednotlivých studijních zaměření a jsou výsledkem složitých dohadovacích řízení jak učitelů mezi sebou, tak konzultací se světloňosem. Celý školní vzdělávací program je nastaven tak, aby byl co nejpraktičtější a nejpréhlednější pro výuku.

Pravidelně dochází k revizi školního vzdělávacího programu, kdy každý z vyučujících má možnost přednést své poznatky a požadavky na úpravy, tak jak mu je přednesla praxe. Pedagogické sbor se pak musí shodnout na zařazení úpravy do ŠVP či neakceptace tohoto požadavku. Na této škole je školní vzdělávací program opravdu živým dokumentem, který je odrazem života školy, jejích požadavků a poptávky veřejnosti.

Školní vzdělávací program ZUŠ Litvínov

Školní vzdělávací program s názvem „**Kdo (si) hraje, nezlobí.**“ je přehledným dokumentem, který je řazen přesně podle požadavků RVP ZUV.

V hudebním oboru obsahuje širokou nabídku studijních zaměření, kterým škola vyučuje. Bohužel v oblasti předmětů až na vzácné výjimky nedochází k velké kreativitě. Jsou zachovány tradiční názvy předmětů – Souborová hra, Orchestrální hra, Komorní hra.

K největší tvořivosti dochází u výtvarného oboru, který nabízí předmět Sklářské techniky, Grafický design či Digitální fotografie. V hudebním oboru škola nabízí výuku v kolektivních předmětech v řadě komorních uskupení a velkých orchestrů, které mají skvělou pověst v rámci celé republiky. O výuku dle tohoto vzdělávacího programu je velký zájem a škola je velice úspěšná.

Školní vzdělávací program je živým dokumentem a je s ním neustále pracováno a v rámci praxe jsou v něm konány úpravy, tak aby jeho nabídka byla co nejzajímavější a co nejvíce oslovila potenciální zájemce o studium ve škole.

Rozhovor

S cílem získat vnitřní pohled na celou problematiku tvorby školního vzdělávacího programu a života školy se školním vzdělávacím programem jsem položila následujících sedm otázek řediteli ZUŠ Litvínov, Bc. Jaroslavu Sochorovi.

1. Jak hodnotíte tvorbu svého školního vzdělávacího programu?

Kladně. Zadaný úkol jsme bez velkých potíží zvládli. Jako daleko horší se nyní jeví výuka podle ŠVP se systémem elektronické dokumentace IZUŠ.

2. Zapojil se do jeho tvorby celý kolektiv ZUŠ?

Ano. Pracovali jsme na něm opravdu všichni. Závěrečná fáze pak, samozřejmě, patřila mně a mým zástupkyním.

3. Vycházela vaše škola při tvorbě ze své profilace a vizí?

Jistě. Ale bylo dost těžké uvědomit si, co je vlastně naší profilací a kam dál chceme školu směřovat. Protože naše činnost je opravdu bohatá a úplně jsme si nebyli jistí, kam dál chceme školu ještě posunout.

4. S jakými obtížemi jste se setkal v rámci tvorby ŠVP?

S tím, že úhel pohledu na dokument s dost měnil. Tedy v rámci naší školy. Musel jsem přinutit kolegy, aby pracovali na něčem, o čem nebyli přesvědčeni a to bylo hodně těžké. Navíc tvořit něco sám, z vlastní invence... nic jednoduchého.

5. Jaké klady vaší škole přinesla výuka dle vlastního ŠVP?

Mohli jsme obohatit výuku o nové předměty a v důsledku požadavku kolektivní výuky pro všechny žáky hudebního oboru, vznikly nová hudební uskupení a komořiny, které by zřejmě jinak nevznikly, protože jsme byli přesvědčeni o tom, že naše stávající uskupení a orchestry jsou zcela postačující.

6. Pracujete stále aktivně s vaším ŠVP?

Ano, dávám prostor všem kolegům, aby se každoročně vyjádřili, co by chtěli změnit, co jim nevyhovuje, co se jim naopak osvědčilo a pak diskutujeme o změně. Někdy jí zařadíme, jindy ne, to podle okolností.

7. Přístupujete k jeho každoroční inovaci dle zpětné vazby získané praxí?

Aha, tak to jsem odpověděl už v předešlé otázce. Ano.

Interpretace výsledků

Ze získaných výsledků výzkumu, které jsem výše popsala, vyplývá, že všechny sledované základní umělecké školy utvořily své vize a profilovaly svá zaměření. Tyto školy byly vybrány pro tuto diplomovou práci na základě přesně daných kritérií, kterými byla působnost v rámci Ústeckého kraje, vedení tvorby školního vzdělávacího programu stejným světloňosem a srovnatelná velikost školy – podobná kapacita, přibližně stejné složení pedagogického sboru. Školy si musely položit základní dvě zdánlivě jednoduché otázky „Co se vám vybaví, když se řekne ZUŠ (Louny/Teplice/Litvínov)?“ Protože co člověk, to jiný názor, co umělecký obor, to jiný názor. Všechny sledované školy se však ve výsledku shodly a své profilace, zaměření vytvořily. Stejně tak bylo potřeba stanovit vize škol: „Kam chceme posunout naši školu do budoucna?“ Školy jsou totiž všechny velice aktivní a jejich činnost je velice bohatá. Ale utřídit si myšlenka jak dál je i u takto aktivních škol velice těžké.

Lze však s jistotou říci, že výsledky tohoto výzkumu ukázaly, že všechny sledované školy postavily své školní vzdělávací programy na základech své profilace vizí do budoucnosti.

Tvorba u jednotlivých škol také probíhala podobně. ZUŠ Louny se zapojila ihned v prvopočátku do projektu *Pilot ZUŠ*, aby mohla ovlivňovat práci na stěžejním dokumentu RVP ZUV a ostatní dvě školy zahájily práci na svých dokumentech ještě dříve, než byl zahájen podpůrný program *Podpora pilot ZUŠ*.

Do tvorby školních vzdělávacích programů byly zapojeny celé pedagogické sbory. Výsledný dokument je tedy prací všech kolegů ve škole, nikoli jednotlivce, který by osamoceně dokument vytvořil. Podstata kolektivní práce je u všech sledovaných škol stejná. Systém realizace se malinko odlišuje. ZUŠ Louny vytvořila pro tento účel Tým, který se postupně vyvinul v poradní orgán ředitelky školy. ZUŠ Teplice zachovala systém práce celého pedagogického sboru pod dohledem koordinátorky a ZUŠ Litvínov směřovala práci do jednotlivých předmětových komisí, posléze do vyšších celků uměleckých oborů a závěrečné kompletaci ředitelem a jeho zástupkyněmi. Ať již bylo pojetí práce jakékoli, jeho podstata byla u všech stejná. Na programu musí pracovat celý pedagogický sbor, nikdo nemůže být z práce vynechán.

Všechny sledované základní umělecké školy ve výsledku zpracovaly dokument, který má všechny požadované náležitosti, které uvádí RVP ZUV. Nikdo ze sledovaných škol nepoužil pro tvorbu svého ŠVP šablonu, která byla v procesu tvorby vytvořena a školám poskytnuta. Všechny školy si vytvořily vlastní, originální dokument. Všechny tyto dokumenty byly výborně hodnoceny při kontrole Českou školní inspekcí.

Bohužel ne všechny školy k dokumentu přistupují jako ke stále živému materiálu, který se tvoří, mění, upravuje. ZUŠ Teplice k tomuto nepřistupuje, zčásti je na vině velká migrace pedagogického sboru, kdy v rámci spolupráce s konzervatoří zde vyučují studenti v rámci své pedagogické praxe a ti, bohužel, do dokumentu žádné nové poznatky nepřinášejí a stávající učitelé jsou přesvědčeni o tom, že dokument je velice dobře zpracován a žádné inovace v něm nejsou nutné. Naopak obě další školy inovátorsky otevírají možnost diskuse a úprav dokumentu.

Odpovědi na otázky

Na základě provedeného výzkumu kvalitativní výzkumnou strategií a s ní souvisejícím participačním pozorováním jsem došla k výše interpretovaným výsledkům výzkumu a na jejich základě k odpovědím na výzkumné otázky, které jsem v průběhu výzkumu mírně modifikovala:

1. Objevují se v ŠVP jednotlivých škol inovativní předměty?

Ano, vždy se najde umělecký obor, ve kterém jsou nově vzniklé předměty. ZUŠ Louny přistoupila k tvorbě inovativních studijních zaměření tak, aby na trhu nabídky mimoškolních aktivit pro děti byla co nejvíce konkurence schopná. Dlužno říci, že se jí tato strategie podařila a o školu o je obrovský zájem. Studijní zaměření Fotodesign, je zcela naplněno, Tanec s hůlkou je hodně silně obsazeným studijním zaměřením a mnoho dalších. Stejně tak ZUŠ Litvínov přistoupila alespoň v oblasti výtvarného oboru k inovativnímu pojetí výuky. Sklářské techniky mají úžasné výsledky a hudební uskupení jsou také velice úspěšná a oblíbená. V ZUŠ Teplice zůstala zachována tradiční nabídka studijních zaměření, v podstatě souhlasná s nabídkou stávajících učebních osnov. K jediné inovaci došlo v rámci přípravné výchovy pro děti od 5ti let.

2. Přistoupily školy k tvorbě kreativně?

Určitě ano. Všechny školy zpracovaly svůj originální školní vzdělávací program, který plně vystihuje jejich ucelenou nabídku na vzdělávacím trhu uměleckého školství. Školní ročníkové výstupy byly tvořeny diskusí a jsou originálně zpracované. Nejedná se o žádné stažené či zkopírované dokumenty. Všechny tři jsou opravdu vytvořeny pedagogickými pracovníky dané školy jako originál pro danou školu.

3. Zapojili se do tvorby ŠVP aktivně všichni učitelé jednotlivých škol?

Do tvorby se více či méně ochotně zapojili všichni pedagogičtí pracovníci sledovaných škol. U některých byla přesvědčovací fáze o nutnosti a důležitosti zpracování dokumentu delší u některých kratší. Někdo se zapojil iniciativně a velice tvořivě na dokumentu pracoval, někdo jenom proto, že musel. Tak jak je pedagogický sbor tvořen individualitami, a u uměleckých škol jsou tyto individuality ještě výraznější, tak bylo potřeba s každým článkem pedagogického sboru individuálně pracovat. Ale ve finále je na každé ze tří sledovaných škol zpracovaný dokument výsledkem práce celého kolektivu zaměstnanců.

4. Jaké klady přinesla školám výuka dle ŠVP?

Pro ty, kteří přistoupili k tvorbě hodně tvořivě, se otevřely nové možnosti výuky. V rámci jednotlivých uměleckých oborů byla otevřena nová studijní zaměření nebo vyučovací předměty, které značně obohatily vzdělávací nabídku školy a její konkurence schopnost na vzdělávacím trhu mimoškolních aktivit pro děti. Pro ty, kteří zachovali původní nabídku a pouze udělali minimální změny, se v podstatě nezměnilo nic.

5. Jaké záporny přinesla školám výuka dle ŠVP?

Nelze ani říci záporny, ale přinesla dost problémů, se kterými se potýkají všechny školy shodně. Staré učební osnovy se s finančních a kapacitních důvodů příliš nedodržovaly. Není to správně, ale je to realita. RVP ZUV jasně nastavil rámec, který je nutno zachovat a splnit. Povinné minimum hodin, které musí dostat každý žák a hlavně povinnost dodržovat kolektivní vzdělávání pro všechny žáky v hudebním oboru. To je pro školy celkem oříšek dodnes. Z ekonomických důvodů se školy převážně uchýlily k povinné výuce sborového zpěvu, což ovšem na všech školách přineslo nemalé problémy s žáky i rodičovskou veřejností. Školy tedy byly nucené hledat další alternativní řešení, jak rámcově vytyčené požadavky splnit. A to je hodně těžké. Protože je celkem obtížné překonat představy

rodičovské veřejnosti, že když si za vzdělávání v základní umělecké škole platí, tak si o způsobu a formě výuky budou také rozhodovat. Bylo dosti problematické u stávajících žáků škol, kteří přecházeli na výuku dle školních vzdělávacích programů nastavit nová pravidla výuky a vyžadovat jejich dodržování tak, aby ŠVP byl splněn ve všech svých bodech. Dlužno říci, že tyto problémy se na školách objevují dodnes, i když v menší míře než tomu bylo na prvopočátku, když školy výuku dle vlastních ŠVP zahajovaly.

6. Objevily se při tvorbě podobné či shodné obtíže?

Tvorba u všech sledovaných škol vykazovala stejné obtíže. Problematika s tvorbou v rámci pedagogického sboru, prosazování vlastních separátních cílů jednotlivých učitelů. Jak ekonomicky nezatížit školu, ale dostat požadavkům RVP ZUV. Přesvědčit rodičovskou veřejnost, že školní vzdělávací program je nutné dodržovat, protože se jedná o jeden ze základních dokumentů školy.

7. Vytváří se podoba dokumentu podle ověřování v praxi?

V ZUŠ Louny a v ZUŠ Litvínov ano. Protože školy velice hbitě reagují na poznatky, které přinese během školního roku praxe. Takže nyní mají jejich školní vzdělávací programy již zcela jinou podobu, než měly na začátku. Bohužel v ZUŠ Teplice se podoba dokumentu nemění. Vedení školy, koordinátorka i pedagogický sbor jsou přesvědčeni o tom, že to není nutné a dokument jim vyhovuje v podobě, ve které je.

6 Diskuse

Na počátku empirické části této diplomové práce byly vytyčeny tři hypotézy:

H1 - Sledované základní umělecké školy zpracovaly svůj školní vzdělávací program na základě své profilace a vizí.

Z výsledků výzkumu jasně vyplývá, že sledované základní umělecké školy zpracovaly své školní vzdělávací programy na základě své profilace a vizí.

Hypotéza H1 byla potvrzena.

H2 - Sledované základní umělecké školy zvolily doporučený postup při tvorbě svého ŠVP.

Na základě shromážděných dat a výsledků výzkumu jsem došla k závěru, že sledované základní umělecké školy použily při zpracování svých školních vzdělávacích programů postup doporučený týmem tvůrců RVP ZUV, projektu *Pilot ZUŠ* a světlohoše.

Hypotéza H2 byla potvrzena.

H3 - Sledované základní umělecké školy aktivně pracují se svým školním vzdělávacím programem. Poznatky získané ověřením v praxi zapracovávají do svého dokumentu, tak aby se jim s ním pracovalo co možná nejnadhěji.

Na základě výsledků výzkumu při použití výše zmíněných výzkumných metod jsem došla k závěru, že jedna ze tří sledovaných základních škol svůj školní vzdělávací program nemění. Pracuje stále s jeho podobou, kterou vytvořila v rámci procesu tvorby ŠVP a považuje tuto podobu dokumentu za dogmatickou a neměnnou.

Hypotéza H3 nebyla potvrzena.

7 Závěr

Diplomová práce se zabývala tématem *Školní vzdělávací program a ZUŠ*. První, teoretická, část práce se zabývala mapováním českého hudebního školství v jeho jednotlivých etapách. Druhá, empirická, část se věnovala samotným školním vzdělávacím programům v praxi. Do své práce jsem jako výzkumný vzorek zařadila tři základní umělecké školy Ústeckého kraje, které jsou srovnatelné svojí velikostí, aktivitou a úspěšností. Vybrala jsem ZUŠ Louny, ZUŠ Teplice a ZUŠ Litvínov. Původně jsem zamýšlela zařadit do výzkumné části této diplomové práce ještě další školy, na kterých jsem měla možnost se zúčastnit jako pozorovatelka. Tyto školy mají však existenčně diametrálně rozlišné podmínky - velikostí, zázemím i aktivitou. Proto jsem nakonec zařadila do výzkumné části jen tři výše zmiňované.

Pro výzkum jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii s podpůrnou metodou rozhovoru. Rozhovorem jsem chtěla porovnat zjištění zpracovaná v kvalitativní studii s pohledem ředitele či ředitelky dané školy. Zjišťovala jsem nastavení profilace a vizí jednotlivých škol a následně, zda jejich školní vzdělávací program vychází právě z těchto ukazatelů. Dále jsem se zabývala procesem tvorby jednotlivých školních vzdělávacích programů, kterým jsem, jako pozorovatel, byla přítomna. V neposlední řadě se věnuji samotnému dokumentu. Ze zjištěných výsledků výzkumu a shromážděných dat jsem následně interpretovala výsledky výzkumu a zodpověděla výzkumem stanovené otázky a potvrdila či vyvrátila hypotézy postavené pro tuto práci.

Téma, které jsem si pro tuto diplomovou vybrala, mě osobně velice zajímá, protože názory na tvorbu školních vzdělávacích programů se velice liší. Jedni považují tuto možnost za skvělou příležitost, jak obohatit činnost školy, rozvinout ji a být tak zajímavější a konkurenceschopnější. Jiní ji naopak zatracují a považují za zcela zbytečnou, podle jejich názoru jsou stávající osnovy totiž dostačující.

Měla jsem to štěstí, že škola, na které učím já, se do tvorby zapojila a byla jednou z pilotních základních uměleckých škol. Mohla jsem tedy být od prvopočátku u všeho dění, dohadování, rozepří a následných konsensů, které

tvorbu doprovázely. Koordinátorka tvorby našeho školního vzdělávacího programu byla zároveň světloňskou pro tvorbu školních vzdělávacích programů základních uměleckých škol Ústeckého a Libereckého kraje. Umožnila mi, abych u všech konzultací, návštěv škol, školení, přednášek, konferencí a samotné tvorby mohla být spolu s ní a měla tak jedinečnou příležitost vidět reakce pedagogických sborů, jejich invence, nápady, ale i neochotu nad tvorbou jejich vlastních školních vzdělávacích programů.

Musím říci, že pro moji pedagogickou praxi to bylo velice poučné. Já sama jsem velice tvůrčí člověk a do tvorby našeho školního vzdělávacího programu jsem se ráda aktivně zapojila. Ale domnívám se, že nikdo z nás si v úplných začátcích neuměl představit, jaké změny s sebou školní vzdělávací programy přinesou. Jednalo se o podstatné změny v organizaci výuky, hledání nejlepších cest tak, aby školy byly schopné ekonomicky nové situace zvládnout. To vše jsou parametry, které tvorbu ovlivnily a nadále ovlivňují. Domnívám se, že školní vzdělávací programy by se daleko lépe tvořily bez ekonomických limitů, které pro jednotlivé školy přinášejí. Ale to by už bylo téma pro jinou diplomovou práci.

8 Seznam použitých zkratek

AMU – Akademie múzických umění

AVU – Akademie výtvarného umění

ESF – Evropský sociální fond

HO – Hudební obor

HV – Hudební výchova

LDO – Literárně-dramatický obor

LŠU – Lidová škola umění

MŠANO – Ministerstvo školství a národní osvěty

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

RVP – Rámcově vzdělávací program

RVP ZUV – Rámcově vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání

SPD – Studium pro dospělé

ŠVP – Školní vzdělávací program

TO – Taneční obor

ÚK – Ústecký kraj

VO – Výtvarný obor

ZUŠ – Základní umělecká škola

9 Seznam použitých informačních zdrojů

Odborná literatura

GAVORA, Peter. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno: Paido, 1996.

GREGOR Vladimír a Tibor SEDLICKÝ. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. vyd. Praha: Comenium Musicum, 1990.

HARVAŘÍK Josef. *Lidové školy umění*. Praha: SNP, 1966.

HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. Praha: AMU, 2004.

HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově*. Praha: AMU, 1995.

PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006.

SEDLÁK, František a kol. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: SPN, 1977.

VÁŇOVÁ Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. 2. vyd. Praha: UK, 2007.

Československá vlastivěda. Díl IX. Umění. Svazek 3. Hudba. Praha: Horizont, 1971.

Dějiny české hudební kultury 1890-1945. Praha: Academia, 1981.

Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. Praha: VÚP, 2010.

Online dokumenty

Výzkumný ústav pedagogický. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním uměleckém vzdělávání* [online]. VÚP, ©2010 [cit. 2015-06-18].

Dostupné v PDF z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Manual_SVP-ZUV.pdf.

ZUŠ Železný Brod. *Stručný vývoj uměleckého školství v českých zemích* [online]. ZUŠ Železný Brod [cit. 2015-07-17]. Dostupné v PDF z: http://www.zus-zelbrod.cz/dokumenty/legislativa/vyvoj_skolstvi.pdf.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989*. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: 2010 [cit. 2015-05-25]. Dostupné v DOC z: <http://www.msmt.cz/file/10376/>.

Online stránky

Český statistický úřad [online]. Praha, © 2012 [cit. 2015-07-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>.

Statistické ročenky školství. *Výkonové ukazatele* [online]. MŠMT, © 2015 [cit. 2015-07-17]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rejstřík škol a školských zařízení* [online]. Praha, © 2012 [cit. 2015-05-25]. Dostupné z: <http://rejskol.msmt.cz/>.

Národní ústav pro vzdělávání. *Metodický portál RVP* [online]. Praha, © 2012 [cit. 2015-05-15]. Dostupné z: www.rvp.cz.

Legislativní dokumenty

Zákon č. 226/1922 Sb., o školách obecných a občanských (malý školský zákon).
In: *Sbírka zákonů*. 13. 7. 1922.

Zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon).
In: *Sbírka zákonů*. 15. 12. 1960.

Směrnice č. 129/1967 Sb., o poslání, organizaci a činnosti lidových škol umění.
In: *Sbírka zákonů*. 22. 5. 1961.

Výklad k §22 *Zákona ze dne 15. prosince 1960 č. 186 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon)*. Praha: SNP, 1961.

Zákon č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních. In: *Sbírka zákonů*. 26. 6. 1978.

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol. In: *Sbírka zákonů*. 22. 3. 1984.

Vyhláška č. 292/1991 Sb., o základních uměleckých školách. In: *Sbírka zákonů*. 14. 6. 1991.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) In: *Sbírka zákonů*. 24. 9. 2004.

Kvalifikační práce

BURIANOVÁ, Eva. *Vývoj nejdůležitějších právních norem ve školství na našem území od roku 1774*. Olomouc, 2015 [cit. 2015-04-10]. Bakalářská práce. Univerzita Palackého. Pedagogická fakulta. Katedra společenských věd. Vedoucí práce Mgr. Pavel Krákora, Ph.D. Dostupné v PDF z: http://theses.cz/id/5zysb7/Burianov_Eva_Bakalsk_prce_2015.pdf.

DERFLEROVÁ, Ivana. *Strategie rozvoje základní umělecké školy*. Ústí nad Labem, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Pedagogická fakulta. Katedra hudební výchovy. Vedoucí práce PhDr. Ing. Hajer-Müllerová Lenka, MBA.

KARPJUKOVÁ, Alena. *Tvorba ŠVP na pilotní ZUŠ*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra hudební výchovy. Vedoucí práce MgA. Vít Gregor, Ph.D.

KESSNEROVÁ, Kateřina. *Význam základních uměleckých škol jako výchovně-vzdělávací instituce z pohledu pedagogů*. Brno, 2012 [cit. 2015-05-29]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Doc. PhDr. Mgr. Tomáš Čech, Ph.D. Dostupné

v PDF

z:

https://is.muni.cz/th/351041/pedf_b/Bakalarska_prace_Kessnerova.pdf.

LAPČÍKOVÁ, Marie. *Vliv základních uměleckých škol na rozvoj sociální inteligence jedince*. Zlín, 2013 [cit. 2015-06-01]. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Miroslav Jůzl, Ph.D. Dostupné v PDF z: <http://jdem.cz/bsqdf3>.

PŘEDOTOVÁ, Dana. *Historie školství od roku 1945 do současnosti*. Olomouc, 2014 [cit. 2015-06-02]. Bakalářská práce. Filozofická fakulta. Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie. Vedoucí práce Mgr. Vít Dočekal, Ph.D. Dostupné v PDF z: <http://theses.cz/id/y7mbzv/00177021-621491756.pdf>.

KOLLÁROVÁ, Kateřina. *Základní umělecké školství v proměnách desetiletí*. Olomouc, 2010 [cit. 2015-06-03]. Diplomová práce. Pedagogická fakulta. Katedry hudební výchovy. Vedoucí práce MgA. Ladislav Pulchert, Ph. D. Dostupné v PDF z: <http://theses.cz/id/wq18gn/59321-549591030.pdf>.

NOVÁKOVÁ, Magdaléna. *Reforma základního uměleckého školství a školní vzdělávací programy z pohledu pedagogů*. České Budějovice, 2014 [cit. 2015-07-01]. Diplomová práce. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. Michal Kaplánek, Th.D. Dostupné v PDF z: <http://theses.cz/id/rc2c1p/diplomka.pdf>.

ŠEBA, Michal. *Aplikace marketingové komunikace v základním uměleckém školství* [online]. Brno, 2010 [cit. 2015-06-29]. Diplomová magisterská práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav hudební vědy. Management v kultuře. Vedoucí práce Mgr. Viktor Pantůček. Dostupné v PDF z: http://is.muni.cz/th/329442/ff_m/DP_MichalSeba.pdf.

10 Seznam příloh

Příloha 1 - Titulní strana ŠVP ZUŠ Louny „LOUTNA“

Příloha 2 - Titulní strana ŠVP ZUŠ Litvínov „Kdo (si) hraje, nezlobí.“

Příloha 3 - Titulní strana ŠVP ZUŠ Teplice „HRAJ, MALUJ, TANČÍ“

Příloha 1

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

LOUTNA



ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA LOUNY

Poděbradova 610, příspěvková organizace

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY LITVÍNOV



„Kdo (si) hraje, nezlobí.“

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY TEPLICE

